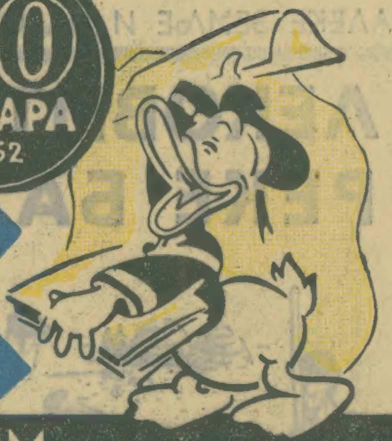
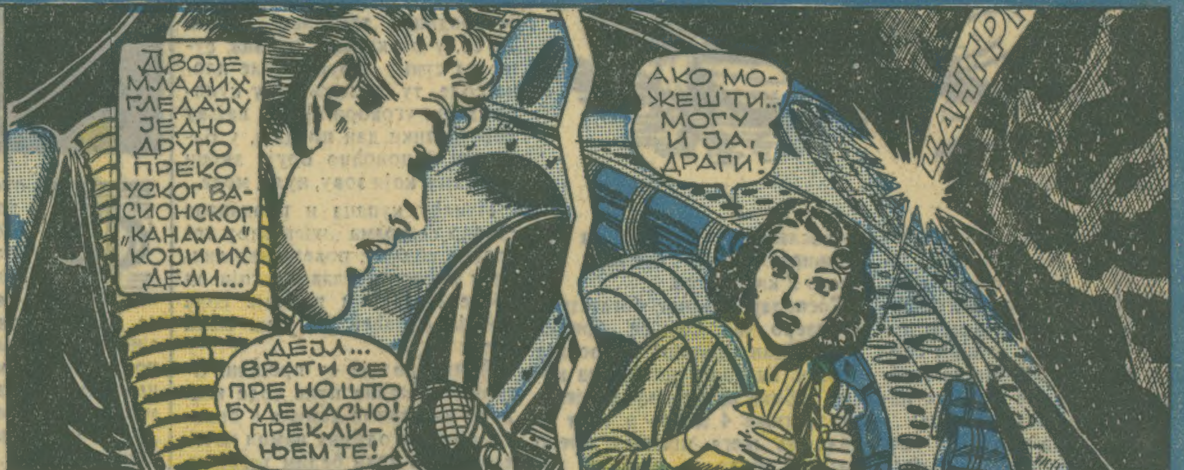
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXI — Број 417
Субота, 26 децембар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

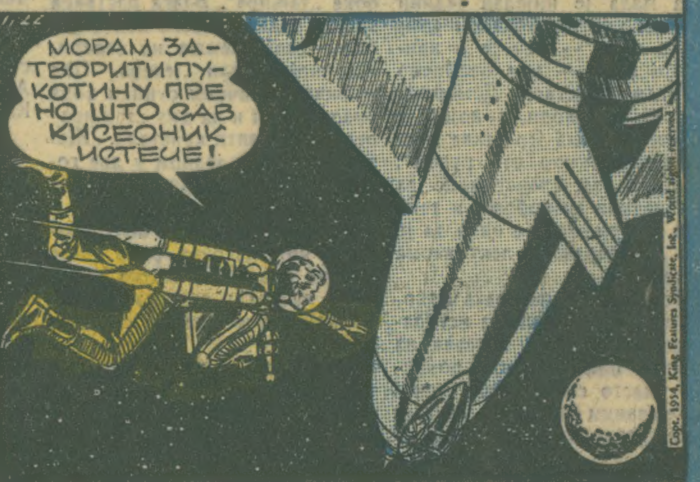

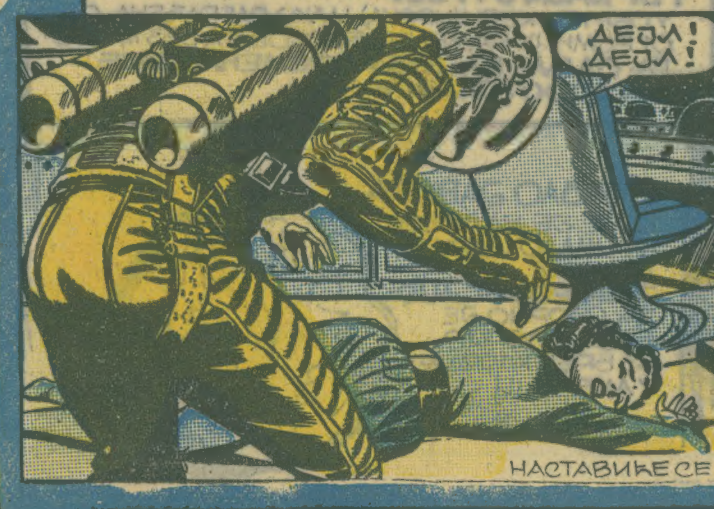

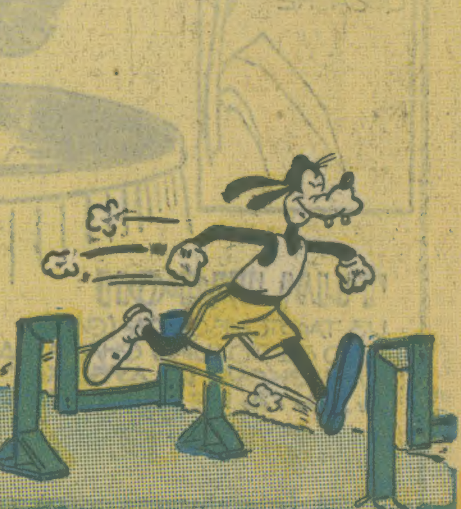

У ОВОМ БРОЈУ:

ДАЛЕКЕ ЗЕМЉЕ И НАРОДИ

ЛЕКОВИТИ КРИСТАЛИ РЕКЕ БАХР-ЕЛ-ГАЗАЛ

Област с којом ћемо вас упознати лежи у самом срцу Црног континента. На њеним пустим, сунцем спрженим пространствима не таласа се пшеница, не бели се памук. На њима расте . . . сода!

Ова необична „култура“ исхрањује многе становнике овог краја мада је нијелан једини човек не употребљава као храну. Та сода — реч је о кристалној соди — има необично лековито својство. Домороци се купају у води у којој је растворена сода јер такве купке „односе умор као руком“, трљају содом слепоочнице да би излечили главобољу и тако даље. Разумљиво је онда да је овај „универзални лек“ веома тражен.

Пресахло корито реке Бахр-ел-Газал, која је некад истицала из језера Чад, потсећа на дугачак џиновски сто покривен, уместо столњаком, глинастопешчаним слојем по коме су постављени „блистави тањири“ — наслаге соде. Понеки од тих „тањира“ имају пречник од преко 2 километра.

Господар „содног богатства“ је језеро Чад. Оно се „брине“ да ниједан „тањир“ не остане празан. Кад наступи сезона киша, дубина иначе плитког језера достиже 4 метра и тада се вода из њега прелива преко ниских обала и слива у дубоке „тањире“. Влага раствара залихе соде скривене испод дебелог слоја земље на североисточној обали језера. Под жарким афричким сунцем вода брзо испари и на дну „тањира“ остају лековити кристали. „Жетва“ се убира једном у две године, кад се „тањири“ напуне до руба.

Ноге су утонуле у белу прашину која нагриза, руке читав дан не испуштају мотке зашиљене на крају, очи сузе од неподношљивог блеска сунца и соде.

Нарочито је тешко радити кад наиђе „мећава“. Јак ветар налетео је на пустињу и подигао беле облаке соде. Мећава на врућини од преко 30 степени! Убирање соде може се тада упоредити с најцрњим, најтежим ропским радом.

Занимање „ломача соде“, којим се углавном баве домороци области Канем, прелази с колена на колено, заједно с примитивним начином рада који се столећима није ни за длаку изменио.

Сеоце Багасола лежи на северној обали језера Чад. Оно је средиште трговине содом. Ту се, у очекивању купаца, суше на сунцу округле беле плоче соде, ту се закључују купопродајни уговори. А кад најзад дође велики дан продаје, у Багасоли даноноћно брује звуци там-тама који зову, нуде, моле...

Између купаца и продаваца стално се врзма „инспектор трговине содом“, повереива личност месног поглавице који од „беле жетве“ и продаје соде добија одређен, не баш мали део.

Дани продаје су прошли. Огромне мешине пуне соде клате се на леђима камила и бивола, а реком одмичу чамци натоварени до врха белим товаром. Чека их дуг пут: природни лек с нестрпљењем се очекује у Убанги-Шари, централној области француске Екваторијалне Африке, у Судану, Нигерији, Камеруну...

ЧИСТ ВАЗДУХ

Французи су пронашли филтер који задржава 90% свих познатих врста прашине. Успели су њиме да задрже чак и цветни прах. Да се дође до тако чистог ваздуха саткана је материја од стаклених влакана и премазана лепљивом смесом. Кроз њу може да прође само чист ваздух, док честице прашине, без обзира на њихово порекло, остају на спољној површини.

ЦРНИ МЕСЕЦ

Тешко је поверовати да се Месец, који нам изгледа блистав и златан, састоји уствари из сивог, готово црног вулканског материјала. Ову појаву први је утврдио познати енглески астроном Џон Хершел. Налазећи се једном на броду који је пловио према јужноафричкој луци Кептауну, Хершел је приметио у време кад се пун Месец дизао над неком планином, да је њено стење осветљено зрацима Сунца на заласку било много светлије и сјајније од Месеца. На основу тога он је закључио да се површина Месеца састоји од тамног материјала. Данас се тачно зна да површина Месеца одбија веома мало сунчеве светлости — свега око 7 процената — исто онолико колико и најтамније стене на Земљи.

ПОРОДИЧНЕ ШЕТЊЕ ЖИВОТИЊА

Фотографију коју доносимо дугујемо немачком зоологу Густаву Ренкеру. Снимљена је на Алпима, на 1300 метара надморске висине. Док се пео благом падином, поглед му је привукла необична жива трака која се мицала у трави. Није ли то „змија која има ноге“, како је неки називају, и о којој на Алпима постоје легенде? — по мислио је он.

Густав Ренкер се пожурио према гмизавцу који се кретао брзином обичног човечјег хода. Кад му се приближио био је изненађен, јер се „змија“ раставила на делове. Али, то није ишло тако брзо и биолог је могао да види да се жива трака састојала од више ровчица, уствари читаве породице.

Захваљујући својој истрајности, зоолог је открио на који начин женка води и упућује у живот своје младе. Прво чему их учи то је да се крећу у „конвоју“, сасвим уз реп оног ко је пред њима. На челу колоне, одмах иза мајке, обично се налази прворођено младунче. Ако није дошло на свет са већ развијеним инстинктом, мати ставља његову њушку на своје теме, затим се полако измиче док његова њушка не падне на њен реп. Тада она пође, а мала ровчица крене за њом. Слично поступа и са осталима. Кад то науче, породица пође у шетњу, од жбуна до жбуна, а траг који остављају у лелујавој трави сличан је трагу змије.

Исто поступа и женка јежа кад води младе у шетњу. Ровчице и јежеви су врло слични: сисари су, и једни и други су инсектоједи и готово на исти начин се прилагођавају спољној средини.

Ровчице су најмањи месождери на свету. Ове на нашој слици спадају у врсту која се одликује по белим зубима. Дуге су непуних пет сантиметара и то заједно с репом. Но има и мањих: „паукова“ ровчица које су двапут мање и теже највише пет грама. Мала плућа, сићушни мозак и срце, нервни систем и сви органи ровчице налазе се у савршеној хармонији, као и у слона, само што су, наравно, много мањи. Једном речи, ровчица је чудо природе и њен организам се може упоредити са сићушним, микроскопским часовником.

ПО КОМЕ ЈЕ БЕГОНИЈА ДОБИЛА ИМЕ

Лепа биљка бегонија пореклом је са Антила, архипелага између Северне и Јужне Америке, чије тло веома често узнемирују земљотреси и вулканске ерупције. У другој половини 18 века, за време владавине Луја XVI, француски гувернер на Антилима био је Мишел Бегон, који се страсно бавио ботаником. Једног дана послао је у Француску неколико биљака са кореном које су имале леп црвен цвет. Биљка, коју је он открио, допала се племићима. Све више се тражио њен расад и била је ушла у моду, али пошто нико није знао њено име, назвали су је, по Мишелу Бегону, бегонија.

Ripley's — Верујте или не!

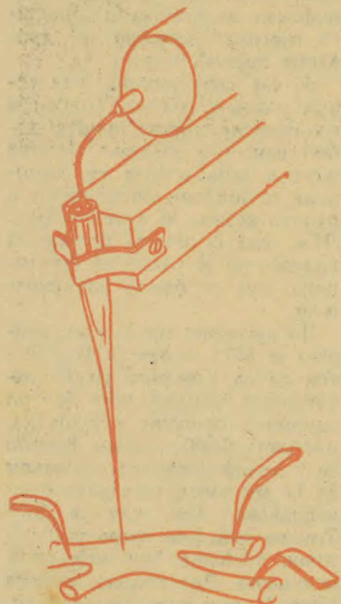

СРЦЕ

ЈЕ ВЕЛИКА ЕЛЕКТРИЧНА БАТЕРИЈА

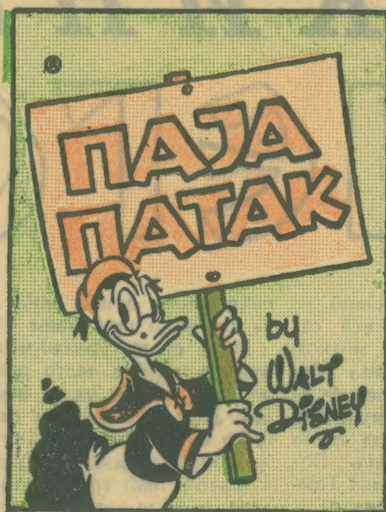
Срчани мишић се често пореди са пумпом која својим снажним грчењем и скупљањем шаље у организам крв неопходну за исхрану ћелија. Много је мање познато да је срце готово права електрична батерија. Све ћелије на његовој спољној површини претстављају минијатурне електричне елементе

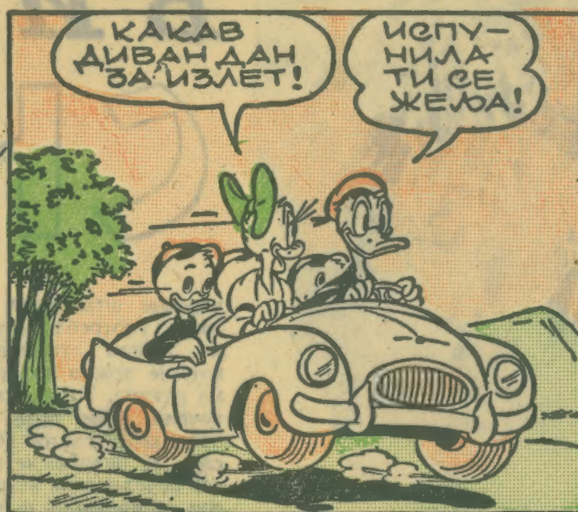

ШЕМА МИКРОЕЛЕКТРОДЕ ЗАРИВЕНЕ У СРЧАНУ ЋЕЛИЈУ

позитивног пола док су ћелије које чине једнообразни слој са унутрашње стране срца негативног пола. Љубопитљиви научници су чак утврдили колика је волтажа ових минијатурних батерија: с ненадмашном прецизношћу ставили су микроцеви у сићушне ћелије чији пречник износи само стоти део милиметра. Кроз цевчице са пречником полухиљадитог дела милиметра простру јала је течност помоћу које је одређено да напон сваке од срчаних ћелија — електричних батерија, износи десети део волта!

Захваљујући овом сазнању савремена медицина је почела да примењује чудесне методе оживљавања уморног или замрлог срца као и спасавање тешких срчаних болесника. Амерички лекар др Лилехај је у 18 случајева оживео замрло срце својих пацијената помоћу електросистоличног генератора чије се електроде забијају непосредно у срце и помажу његов рад електричном енергијом. У случају да се грудни кош због старости или тешког обољења не може отворити, др Лилехај га пробада танком шупљом иглом све до срца или спушта кроз вену нарочиту жицу која преноси електрични импулс до срчаног мишића.

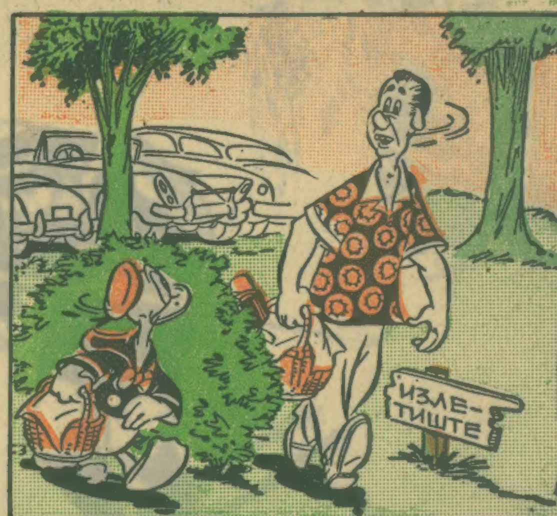

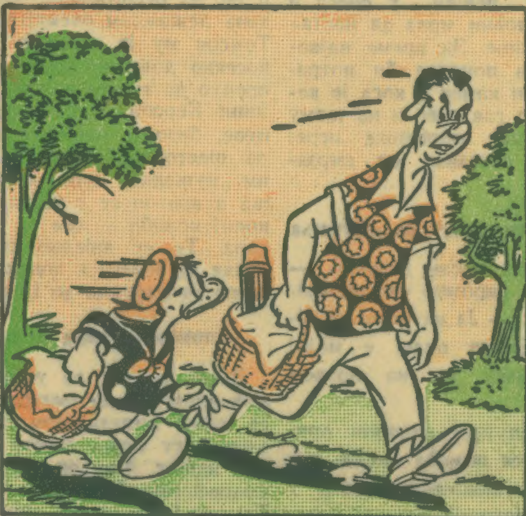

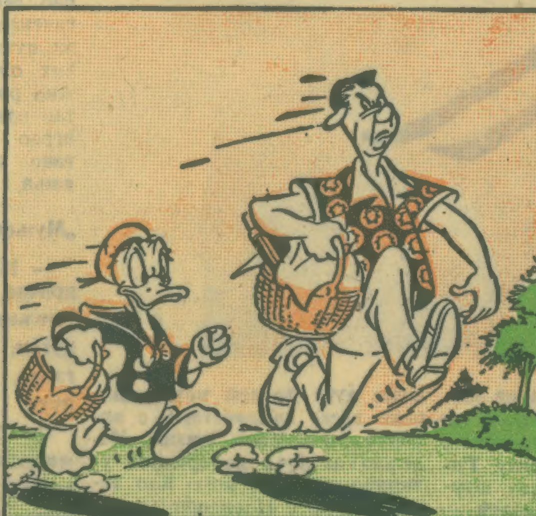

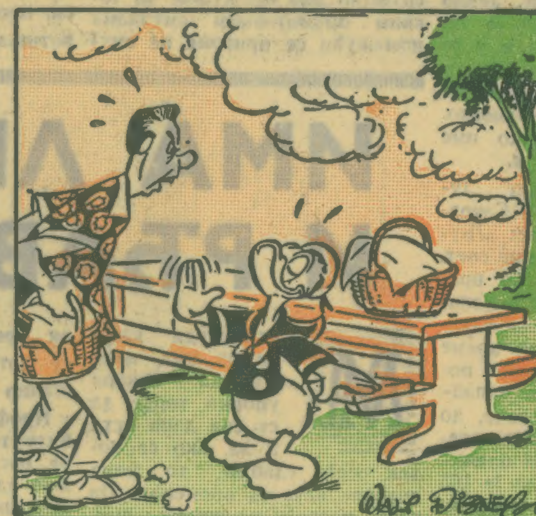

ГИГАНТСКА СИЛА

Ако се сматра да је атомска енергија новост, треба прочитати шта је писао у свом дневнику, за 1922 годину, Томас Едисон, славни проналазач. Ове нештампане белешке је сачувао његов син Чарлс Едисон, бивши гувернер државе Њу Џерси.

„Ја се много интересујем за атомску енергију, — писао је Томас Едисон који је тада имао 75 година. Ова гигантска неограничена сила може да постане једног дана стварност. Заправо, ја већ покушавам у својој лабораторији да се са њом темељније упознам“.

„Ова енергија моћи ће да буде претворена у електрицитет — писао је Едисон, и да се шири не само кроз Атлантик, већ и с краја на крај света. Онда неће постојати никакве препреке“.

Све више кућа на точковима

Дванаест отсто саграђених кућа у САД у 1957 години подигнуто је на точковима. Сматра се да у таквим покретним домовима живи стално 3 милиона Американаца. Од укупног броја станара 50% су радници и занатлије који се често селе услед природе свог посла, 25% су војници, 15% су пензионери а 10% отпада на лица разног занимања.

НОВИ ПОДАЦИ...

Упорна истраживања геолога и њихово продирање у дубину Земље открили су научници многе досада непознате тајне. Према последњим истраживањима совјетских геолога кора Земље се састоји из два слоја. Први је дебео десет до 14, а други 35 до 40 километара.

Да би геолози установили каква је унутрашњост Земље изазивали су вештачке земљотресе у Карелији, у СССР.

Резултати су интересантни — други слој земљине коре претставља некакву врсту подлоге за овај спољашњи чија дубина није свуда једнака. Например, под Белим Морем и под старим планинским ланцима она је тања. Утврђено је такође да се на појединим подручјима кора Земље полако креће према површини и на тај начин постају „подручја дубоких пукотина“, где се стварају језера и реке. Настајање минерала треба приписати бројним младим наслагама на овом подручју.

Упоредо са совјетским геолозима и амерички покушавају да дубље продру у тајне земљине коре — чак до 14 километара. Већ је разрађен програм познат под именом „Најк“ о таквим испитивањима на подручју Тихог Океана.

Може се очекивати да ће ова испитивања употпунити наша знања о пореклу и настанку Земље, о чему ћемо подробније сазнати тек идуће године, после XX међународног конгреса геолога у Копенхагену.

ГОСТ ИЗ КИНЕ

Постојбина сочних, укусних поморанџи је далека Кина. Одатле су поморанџе прво пренете у Индију, а затим у стари Рим где су воћари научили да плоду поморанџе дају најнеобичније облике. Тако су се у старом Риму могле добити поморанџе у облику вазни, коцки, разних животиња и предмета. То се постизало на тај начин што се недовољно развијен плод још док је на дрвету стављао у нарочите глинене или гипсане калупе.

У Француској су у Средњем веку поморанџе гајили у нарочитим просторијама названим „оранжеријама“, јер су Французи румено воће из далеке Кине звали „оранж“ што значи „златаст“. У то време поморанџе су биле реткост и изношене су само на краљевску трпезу.

ВИКИНГ СНЕГОВА

Фебруара месеца идуће године хиљаду спортиста из тридесет и четири земље узеће учешће на зимским олимписким играма које ће се одржати у живописној долини Скво, у Калифорнији. Кад последњи смучари, клизачи и хокејисти напусте овај „смучарски рај“ на планини Сијера Невада, долина ће прећи у власништво државе и биће проглашена за државни парк Томсона „Смучке“ — „највећег смучара свих времена“ чији су подвизи ушли у песме и приче.

Кратко време је боловао од златне грознице

Годинама је овај плавооки и плавокоси Норвежанин био једина жива веза између тек настале савезне америчке државе Калифорније и данашње Неваде која лежи с друге стране високе Сијера Неваде. На смучкама, које је сам начинио, Томсон је пркосио снежној планини преносећи пошту, лекове, примерке златне и сребрне руде и једине новине које су стизале у раштркана рударска насеља.

Јон Торстенсон Руи родио се у Норвешкој 1827 године. Кад је имао десет година његова породица емигрирала је у Америку где се настанила на једној фарми у Илиноису. Године 1851, Јон — тада штркљаст 24-огодишњи младић — одлази у Калифорнију. Једно кратко време боловао је од „златне грознице“ која је у то време захватила Америку, а затим се скрасио на малом имању у долини Сакраменто. Тада је своје норвешко име променио у Џон Томсон.

Ујесен 1855 у листу „Јунион“ који је излазио у Сакраменту појавио се оглас: „Људи изгубљени за остали свет. Тражи се човек који би преносио пошту“. Мали оглас значио је уствари: тражи се одважан човек који би за време зимских месеци преносио пошту из Плејсервила, на западној падини Сијера Неваде, до Џеноуе, најближег већег насеља на источној страни планине. Између њих лежало је 165 километара снежних наноса, високих и по два метра. Ранијих зима многи су покушавали да се ухвате у коштац са снеговима, али су сви они после неколико дана одустајали.

Кренуо је кроз снежну буру

Томсон је цепао храстова стабла на својој малој фарми кад му је „дошла инспирација“. Отсекао је две праве врљике дуге по три метра, широке десет сантиметара, с врховима повијеним нагоре. Издељао их је и на средини утврдио опуте за ноге. Као дечак, он се у Норвешкој често спуштао низ брежуљке на таквим примитивним смучкама помажући се притоме не смучарским штаповима, какви се данас употребљавају, већ само једном дугачком мотком коју је држао водоравно обема рукама. То су, узгред буди речено, биле прве смучке у овом крају где се дотад знало само за индијанске крпље. После недељу дана вежбања Томсон се пријавио за поштара.

Једног јануарског дана 1856 Томсон је кренуо на исток кроз снежну буру, с поштанском торбом на леђима и мало сувих бисквита у џеповима као једином храном. „Никад више га нико неће видети“ — тврдили су многи. После пет дана Томсон се, као бела утвара, спустио низ планинску падину обавијену маглом: вратио се с поштанским пошиљкама из Џенуое и примерцима руда које је требало анализирати у Сакраменту. За пет дана прешао је 290 километара борећи се са снегом, олујом, мразевима.

Отада је то била његова редовна маршрута. Кретао је увек у одређени час без обзира на временске прилике. Ако би снег почео да се топи и лепи за његове смучке, он би ископао себи „пећину“ у снегу и сачекао ноћни мраз да настави путовање. За време највећих олуја понекад би потражио раван камен с кога је ветар однео сав снег и на њему играо старе норвешке игре: тако се спасавао од смрзавања.

„Муњевити курс“ из смучања

— Никад нисам залутао, — причао је скромно својим пријатељима. — Ја не могу да залутам. Нешто овде, у мојој глави, држи ме на правом путу.

По беспутној планини оријентисао се помоћу звезда, маховине и лишајева, правца у коме се пружају снежни наноси, токова потока, трагова животиња. Компас му није био потребан, а пушку није носио да би имао што мање терета.

Мада су му гризли-медведи, вукови и пуме често пресецали пут, Томсон их се није бојао. Једног дана, док се спуштао благом косином, угледао је чопор мршавих вукова окупљених око трупа једног јелена до пола затрпаног снегом. Свестан тога да би свако оклевање изазвало напад, наставио је пут према њима.

Вукови су оставили свој плен и окренули су се према човеку који је прилазио све ближе. Вођа чопора је заурлао, остали су прихватили урлик. Томсон је наставио пут.

— Прошао сам крај шпалира вукова као што какав генерал пролази испред почасне чете, — сећао се он овог узбудљивог тренутка. — Кад сам се, најзад, осврнуо, вукови су се били вратили свом јелену.

Пред сам крај 1856 године, Томсон је нашао Џемса Сисона, једног трапера, тешко болесног у усамљеној колиби, готово завејаној снегом, на источној страни планине. Ноге су му биле потпуно промрзле и он је, беспомоћан, дванаест дана лежао сам, очекујући крај. Томсон му је заложио ватру, насекао довољно дрва и тада кренуо да тражи помоћ. У долини Керсон, у близини Џенуое, брзо је начинио смучке за шесторицу људи, одржао им „муњевити курс“ из смучања и вратио се с њима Сисоновој колиби — све то за два дана. Ту су заједно сковали санке за болесног човека и на њима га одвукли до Џеноуе.

Споменик: цела долина

Лекар позван да укаже помоћ настрадалом сматрао је да се само ампутацијом промрзлих ногу може спасти Сисонов живот. Али, он није имао хлороформа. Без часа одмора, Томсон је привезао смучке на ноге и кренуо натраг преко планине. Пет дана касније вратио се с хлороформом и другим лековима које је набавио у Сакраменту. Сисон је остао у животу.

Године су пролазиле, дошао је и грађански рат, а Томсон је и даље прелазио Сијера Неваду, носећи пошту. Најзад је била изграђена Централна пацифичка железница и „Викинга снегова“ заменио је „гвоздени парип“.

За сав свој напорни рад током толиких година, Томсон је од обласне управе пошта добио само — обећања. Једина његова зарада биле су напојнице и поклони насељеника и рудара којима је чинио услуге. Лети, кад се пошта преносила колима, он је радио на стругарама или се бавио кочијашењем.

По наговору пријатеља, отишао је 1874 године у Вашингтон да од Конгреса тражи заслужену награду која је, по скромној процени стручњака, износила 6.000 долара. Вратио се у Калифорнију са обећањем да ће му заостала зарада бити исплаћена. Али, кад је 1876 Томсон напрасно умро у 49 години, обећање још није било испуњено. Две године касније умро је и његов син јединац, жена му се преудала, а обећање је — заборављено.

Гроб Томсона „Смучке“ у Џеноуи краси надгробни споменик на коме су уклесане две укрштене смучке. Његове праве смучке, прве у Калифорнији, налазе се у музеју у Сакраменту. Данас, после близу пола века „Викинг снегова“ добиће достојан споменик: читаву долину Скво која ће убудуће носити његово име. Али, зар то није иронија судбине што ће савезна и федерална влада које му никад нису исплатиле мучно заслужених 6 хиљада долара, изгласати тринаест милиона да би долина Скво, коју он никад није видео својим очима, постала смучарски рај.

ИМА ЛИ ДОБРИХ И РЂАВИХ ДАНА?

Многи људи кажу да их има, иако извесни лекари упорно тврде да су сви дани исти и да, ако се човек осећа слабије, то нема никакве везе са временом. Па ипак, постоје научници, чија се озбиљност не може оспорити, који кажу да се неким болесницима погоршава здравље баш кад се у природи одигравају извесне промене.

Рус Шведов и Американац Даглас доказали су да се прстенови, који се образују у стаблу док дрво расте, повијају периодичном ритму од 11 година који исто тако важи и за сунчеве пеге. Рус Хирбиновски је утврдио да се у његовој земљи инвазије скакаваца догађају сваке једанаесте године. А Державин, такође Рус, установио је исту цикличност од једанаест година у животу кечига у Касписком Мору. Но и поред свега тога неки лекари су слегали раменима, сумњајући да све то може имати везе са сунцем. Још мање су схватали какви би односи могли да постоје између ерупције на Сунцу и нашег личног осећања. Такво је мишљење владало све до оног дана прошле године кад је професор Ђорђо Пикарди, професор хемије и физике на универзитету у Фиренци, објавио своје радове. У њима је он први открио доказе које су дотле научници скептици стално захтевали.

Професор Пикарди је узео бизмутов оксихлорид, који се не раствара у води, и помешао га с водом да би добио оно што хемичари називају колоидални раствор. Потом је оставио да течност мирује. Раствор се обично таложи на тај начин што се оксихлорид бизмута лагано спушта на дно. Професора је занимало да сазна, да ли се раствор таложи сваког дана истом брзином. Јер и наша је крв колоидални раствор, па чак и материја наших ћелија састоји се од њега. И кад је професор Пикарди опазио да се нешто необично догађа у раствору, могао је да буде сигуран да се у истом тренутку догађа нешто необично и у људском организму.

Дакле, бочица професора Пикардија имала је своје добре и рђаве дане. На њој је такође утврдио и утицај једанаестогодишњег сунчевог циклуса, као и других звезда, што се дотле није знало. Познато је, например, да се сви болесници жале на месец март, кад њихове уобичајене нелагодности постају јаче. То је пролеће! Обично се каже. А на то професор Пикарди одговара:

— Не пролеће, већ је то утицај звезда! Март је једини месец за време чијег трајања се земља креће према центру своје галаксије, једини кад њено магнетско поље пролази под правим углом кроз магнетско поље галаксије, производећи на тај начин електричне буре које неумољиво имају утицаја на бочицу бизмутовог оксихлорида.

Излагања професора Пикардија потврдиле су и неколике болнице у свету. Тако је немачки лекар Јорг Берг установио да постоји подударност једанаестогодишњег циклуса код запаљења мозга у градовима Келну и Марбургу. А руски професор универзитета Романски утврдио је сличну појаву на Криму код срчаних болести.

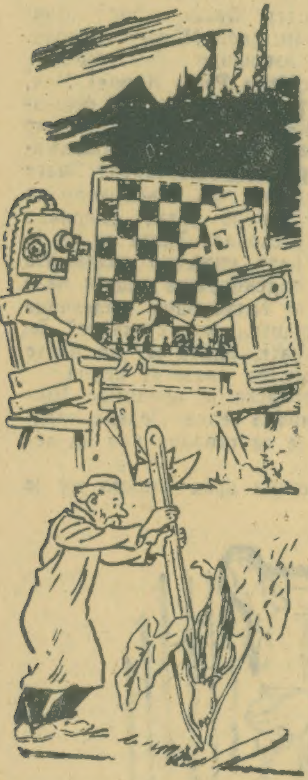
Пошто се васионски електрицитет све више сматра узроком извесних обољења, није искључено да ће се једног дана појавити на земљи и здравствени метеоролози. Њихове прогнозе неће утицати на нас да, кад пођемо од куће, понесемо кишобран, већ да предузмемо здравствене мере у смислу одмарања организма како бисмо предупредили непријатности. Уосталом, ми смо већ и сада у могућности да применимо неке од тих санитарних мера. Чињеница је да магнетским бурама, које су карактеристичне за погоршање здравља болесника, претходе сметње при радиопреносима. Чим се оне појаве, треба предузети мере предохране. Професор Романски, шеф здравствене службе за област Соча на Криму, усавршио је неку врсту система узбуна за све болнице које се налазе под његовом управом. Чим стигне обавештење да су на путу магнетске буре, у болницама наступа специјални режим за одређену врсту болесника. Професор Романски је успео да на свом подручју смањи смртност за 35 отсто, другим речима он је досад спасао 26.000 болесника.

Нетачно име

Највише дрво на Земљи, еукалиптус, носи име које му уопште не одговара. Наиме, назив „еукалипт“ значи на грчком „ја добро покривам“. Потпуно глатко стабло еукалиптуса нема ни грана ни гранчица и тек негде при врху, на огромној висини, зелени се његова круна која због нарочитог положаја листова уопште не даје сенку. Његово лишће није, као код осталог дрвећа, окренуто Сунцу својом површином, већ ивицама, тако да кроз њега продире светлост као кроз размакнуте жалузине.

Поједини примерци еукалиптуса достижу висину од 150 метара, док им стабла имају у пречнику и до 30 метара. Познат је случај једног становника Аустралије — домовине еукалиптуса — који је у шупљини пања једног еукалиптуса начинио себи прави стан где живи са женом и троје деце. По његовом тврђењу у том стану је увек топло и суво. У истом пању он је „саградио“ и коњушницу за своја два коња.

КРАТКО И ЗАНИМЉИВО

И ЗБОГ ТОГА СЕ ТУЖЕ...

Манија тужења и суђења као да је захватила свет. Један амерички хумориста изразио је због тога сумњу да ће реченица којом се пријатељи често опраштају: „Видећемо се ускоро”, веома брзо претворити у „Судићемо се ускоро”.

У Калифоднији је један човек купио револвер и већ сутрадан тужио је продавца суду због тога што је, кад је покушао да изврши самоубиство, оружје затајило.

У Флориди, неки човек поднео је тужбу против једног хотела тврдећи у њој да је душек у постељи у којој је преноћио био толико тврд да је он, окренувши се у сну, сломио ногу.

У Калифорнији је један ревностан посетилац биоскопских претстава тужио сопственика биоскопа што је приказивао неки толико лош филм да је он, због нервирања, добио срчани напад. У тужби је тражио отштету од 20.000 долара.

У Њујорку је пак, неки пензионисани учитељ преко суда захтевао отштету од 1.500 долара од свог берберина због тога што му је овај, док је он дремао на фризерској столици, обријао бркове.

У јужноамеричкој држави Колумбији један фармер поднео је тужбу против месних црквених власти због тога што је распродао своју покретну и непокретну имовину и новац потрошио јер је поверовао у свештеникове речи о бliskoj пропасти „овог грешног света”.

У Флориди је неки туриста тужио градску управу због тога што му је на плажи, док је лежао у сенци једне палме, пао на главу кокосов орах.

У Канзасу је један аутомобилиста коме су, због непридржавања саобраћајних прописа и сумње да је возио у напитом стању, узели крв на алкохолну пробу тужио саобраћајну полицију што му та крв после извршене анализе није била враћена.

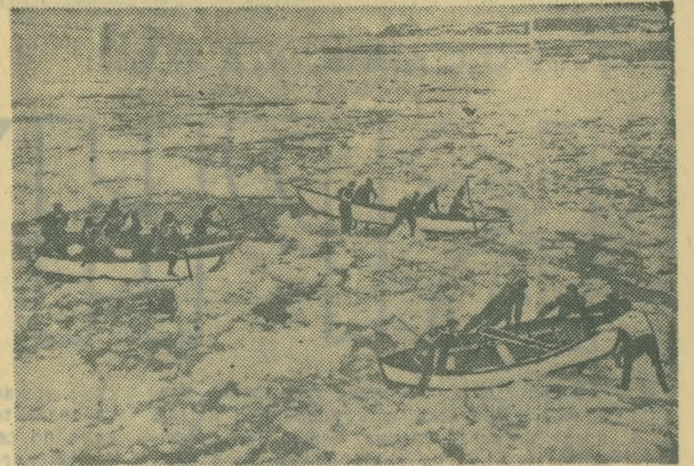
У Пенсилванији је закупац једног стана у једној палати тужио свог суседа са истог спрата због тога што је суседов папагај стално крештао: „Кирију треба повисити”.

ЧЕТВРТАСТИ ГРАШАК

Један пољопривредни стручњак из Отаве, у Канади, одгајио је на државном огледном добру грашак чије махуне нису округле, већ четвртасте. Да ли ће овај његов успех имати и неку практичну корист, рећи ће домаћице. Поред тога, тај исти стручњак покушава да добије грашак чије ће махуне бити не зелене већ црвене, тако да ће се бојом разликовати од лишћа, што ће знатно олакшати посао приликом брања.

СВЕ МОЖЕ

Данас се све може измерити а фразу „лак као ваздух” могу употребљавати само песници. У соби од 4 квадратна метра тежина ваздуха износи око 65 килограма. А то баш није мало. Тежина ваздуха који обавија земљу до висине од око 100 километара износила би по прорачуну стручњака 5.000.000.000.000.000 тона.

Још једна врста спорта

Становници града Квибека у Канади користе реку Свети Лоренц само неколико месеци у години јер је дуго залеђена. Међутим, нестрпљиви млади спортисти не чекају да лед потпуно оде, већ, док је још пуна санти, одмах спролећа, приређују утакмице веслајући четири километра од једне обале до друге и натраг. Потребан је за ово велики напор јер је тешко пробити се кроз лед. Такмичењу обично присуствује много гледалаца који очекују да виде који ће од чамаца добити прву награду од 2.500 швајцарских франака. Награда је заслужена јер, иако раздаљина од четири километра није велика, за савлађивање тешкоћа је потребан огроман напор.

Никад краја

Математичари су израчунали да у шаху постоји толико различитих варијанти првих десет потеза да би читаво човечанство непрекидно морало да покреће фигуре током 217 милијарди година да би све те варијанте дошле на ред. Ова занимљива рачуница показује да и „електронски шахисти” — супербрзе електронске машине — не могу при избору потребног потеза да „размисле” о свим могућим варијантама.

Највећа јединица

Индиски научник Хоми Баба предложио је највећу јединицу за мерење енергије. Та јединица намењена је одређивању светских залиха енергије, тачније речено за лакше рачунање милијарди и милијарди тона угља и нафте које се још крију у недрима Земље. Као и друге јединице за мерење, нова мера је условна величина. Она је равна количини топлоте, настале сагоревањем угља, која се у читавом свету добије за 20 година, тј. топлота добијена од 33 милијарде тона угља. Занимљиво је да је према израчунавању Хоми Бабе од почетка наше ере до 1850 године у читавом свету искоришћено око 9 оваквих јединица енергије; од 1850 до 1950 потрошено је пет јединица, док се за столеће од 1950 до 2050 очекује потрошња од 10 оваквих јединица. Научници сматрају да укупне геолошки утврђене резерве угља и нафте износе сто јединица.

ВИСОКА ТЕМПЕРАТУРА

„Веома висока температура” — рекао би лекар кад би ставио топломер италијанском цветићу из породице којој припада и наш козлац. У унутрашњости његова температура се креће од 40 до 44 Целзијусова степена. При дисању свих биљака, као и животиња, ствара се топлота. Међутим, површина биљака је у односу на њихову запремину толико велика да топлота настала дисањем не може да их загреје. Цвет козлаца као и цвет биљке „викторије регије” ретки су изузеци: унутар тесно збијених круничних листића задржава се „врело дисања” биљке које, како је већ речено, достиже температуру од преко 40 степени.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

1
ЦАРЕВИЋ МИЛОШ И БРКА, ТРАЖЕЋИ ПРИНЦЕЗУ БИСЕРКУ, НАШЛИ СУ ЈЕ У ЧАРДАКУ НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ, У РУПСТВУ ДИВА... ДИВ ИХ ЈЕ ПРИМЕТИО И ПОЈУРИО ЗА ЊИМА...
ОСТАНИМО МИРНИ— ЧИМ ПРОЂЕ, МИ ЋЕМО НА ВАЛКОН!

2
БРКО, ЈЕДИНО НАМ ОСТАЈЕ ДА ПОЖУРИМО ДОЛЕ И ДА СЕ ПОМОЋУ НАШЕГ КОНОПЦА ОПЕТ САКРИЈЕМО ИСПОД ГРЕДА... КАД СЕ СПУСТИ НОЋ, ПОПЕЋЕМО СЕ ОПЕТ, АЛИ ЋЕМО БИТИ ОПРЕЗНИЈИ

3
ЕНО ИХ!

4
МИЛОШ И БРКА НИСУ СТИГЛИ ДА НЕПРИМЕЋЕНИ ПОБЕГНУ...

5
БРЖЕ, БРКО!

6
САД САМ ТЕ...

7
JAO!

8
У ПАДУ ЈЕ ДИВ ЗАХВАТИО И МИЛОША...

ЈАРОСЛАВ ХАШЕК:

КРИЗА

Стари Шима, чиновник банкарског предузећа „Прохаска и компанија“, најзад, после петнаест година, нашао је храбрости и закуцао на врата финансијера Прохаске да би замолио повишицу од нове године за двадесет круна. Господин Прохаска, пошто је стари чиновник изнео свој захтев, рекао му је да седне. Господин шеф се шетао тамо-амо по канцеларији, гестикулирао рукама и говорио:

— После овог вашег нечувено дрског захтева требало би да вас избацим одмах напоље, али ја ипак имам пола часа времена да с вама сасвим пријатељски о томе говорим. Ви тражите да вам повисим плату за 20 круна месечно, а то годишње износи 240 круна. Ви то захтевате од мене у доба када Дамоклов мач поскупљења новца виси над новчаним тржиштем! Знате ли да су акције Алпине од 772 — пале на 759.60, да су се акције Полдихите срозале на 938? Пао је курс Брнске фабрике оружја, драги господине Шима. Од 728 — спустио се на 716.40. То је заиста ужасно, а ви хоћете повишицу од 20 круна!

Почео је да крха руке и затим узвикнуо:

— Тржиште девизних вредности је колебљиво. Главне хартије, међутим, акције Аустриског кредитног завода последњих дана пале су за пет круна и сада стоје на 664.90, а ви захтевате повишицу! Тржиште транспортних вредности показује само слабе и безначајне трансакције, градске железнице пале су за пуних дванаест круна. Италијанска влада није могла у Француској да добије сто милиона круна, а ви ипак захтевате од мене повишицу од двадесет круна.

Француска жели да прода своја гвоздена предузећа а говори се и о продаји руских државних добара. Ви поред свега тога долазите мени и говорите као да се то само по себи разуме: „Служио сам одано петнаест година, господине шефе, и слободан сам с обзиром на финансиску кризу, опште поскупљење, на своје десеторо деце, на своје пробушене ципеле, на своје бедно стање, да замолим повишицу од двадесет круна!“

Несрећниче, ви имате право, финансиска криза је заиста велика. Акције јужних железница пале су за пет круна по комаду и ја их имам... али зашто и чему да вам то говорим? Зар нисте запазили да акције Буштехрадске железнице немају у билансу добре изгледе; курс А-купона им је од 2515 пао на 2426, а курс Б-купона од 1004 на 976. Ви као да сте полудели када сте могли да изиђете са својим захтевом за повишицу плате. Човече, па то је заиста којешта! Отидите само на Прашку берзу! На тржишту су многе вредности, то је истина, али шта то користи када акције показују толики пад! Ниједна није чврста! Акције Кредитне банке које сам раније закључивао по 760 пале су на 750.75. Шта кажете на то? Желите ли још повишицу, старе човече? Остајете ли и даље при свом захтеву, иако швајцарска влада још није успела да нађе два милиона потребних за текуће послове! Да, да! Месечни извештај о новчаном промету није повољан. Данашњи биланс је такав да човек полуди. Румунија, Турска, Бугарска, Грчка не могу да добију кредите, а ви тражите повишицу.

Шпанија, Португалија и Италија нигде да остваре зајам. Банкарски завод Франсефрер у Лиону због мароканске експедиције претрпео је губитак од 150 милиона, а ви долазите мирне душе по повишицу од двадесет круна. Човече, знате ли да се говори о фузији Росичког угљеног рудника са Фридрихсверкеном. Зар нисте чули да ће продаја рудника предузећа „Марија Ана“ имати за последицу смањење годишњег прихода од 20.000 круна? Нигде успеле шпекулације.

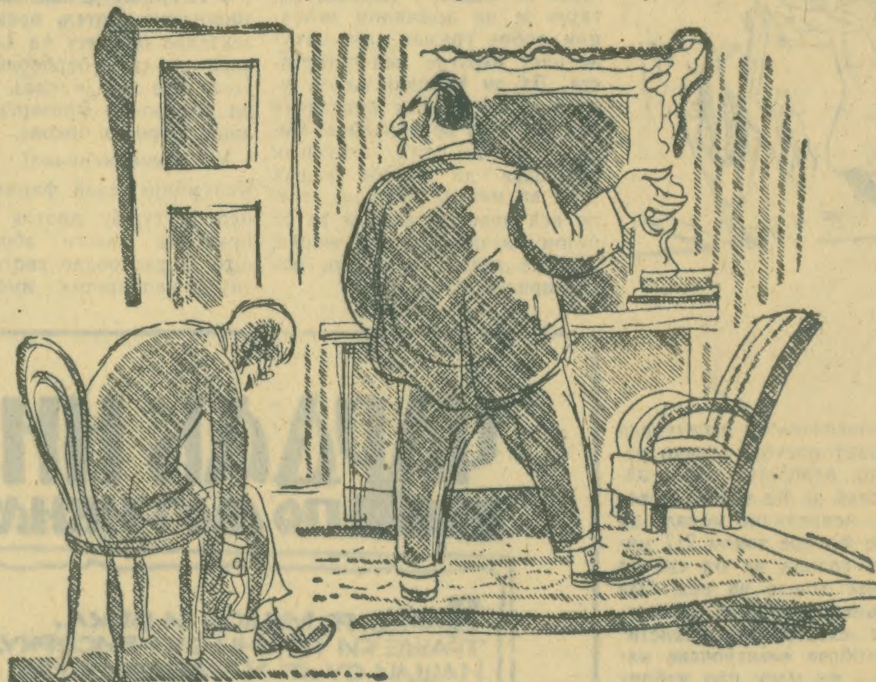
Купите ви, стари човече, акције Подолске цементне фабрике, па ћете видети како ћете проћи. Пођите са тим акцијама само на берзу. Свакако да нећете ићи. Ви вртите главом. Истина је да су акције Колинске фабрике вештачког ђубрета још чврсте, плаћају се до 379, али сам их ја плаћао по 382, — дакле изгубио сам по три круне.

Верујете ли да нисам готово у стању да вас погледам, човече! Седите ту као пањ! Нека ђаво носи и вас и шећерне акције! Кажем вам да и оне показују опадање и да се за њих не може више добити до 261,50 па ма шта радио. Нико се не би ни усудио да ми их понуди као ни акције фабрике кундака, то знам поуздано. Волео бих таквог човека да нађем.

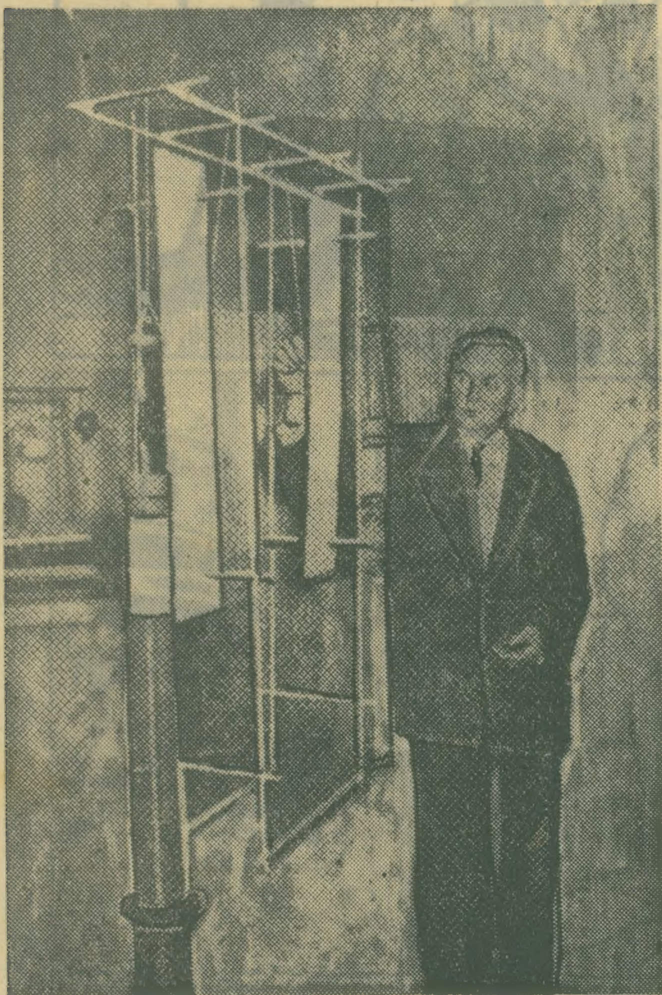
Знате ли да Винебершка цигларска друштва стоје пред банкротством и да су љубљанске деонице пале? Знате ли да се амерички милијардер Брунс убио? Знате ли да су финансијери Милнер, Скабад, Ковнар, Хибнер извршили самоубиство, да су се финансијери Реш, Квинеј, Мен, Бишлар обесили? Знате ли да су финансијери Карел, Морисон и Коно и банкар Амерле са својим пословним пријатељима поскакали у реке, канале, мора? Знате ли да се стечаји нижу, да угљенокопи на Аљаски горе и да је један амерички краљ угља у њих скочио? Знате ли да је земљотрес на Уралу уништио налазишта сумпора, да су олденбуршке акције пале за 50 отсто, да су салцбуршке железнице и трамвајско друштво под стечајем? Ви то свакако не знате, иначе ми не бисте тражили повишицу од двадесет круна.

Финансијер Прохаска је продрмао Шиму који је непомично седео. Ледено хладног тела Шима је са столице пао на земљу.

Толики финансиски крах сломио му је срце.

ЧЕТИРИ ВЕКА ЗА И ПРОТИВ...

„МАШИНА КОЈА ПУШИ“ И ЊЕН ПРОНАЛАЗАЧ ФРАНЦУЗ БОАЛО

Енглеска, земља традиције, налази се данас на челу оних који пишу против дувана, мада се у њој пуши већ неколико столећа. Али је истина и то да су се у њој одавно предузимале „хајке“ против пушења. Позната је прокламација Јована I у 16 веку против „проклетог обичаја“. У њој је стајало да је пушење „навика коју је ружно видети, непријатна је за нос, опасна по мозак, разорна по плућа, а због црног и смрдљивог дима просторија у којој се пуши сасвим је слична страшној провалији Стикса (митолошка река у паклу), која је пуна катрана“.

За дуван се каже да је дошао у Европу „кроз ноздрве“, као бурмут. Данас је он господар на свим континентима и сматра се да становници Земље попуше око 500 милијарди цигарета годишње.

Ако понеки пушач зна да је дуван донео у Европу један мисионар који се налазио у Колумбовој пратњи, вероватно је да готово нико не зна да његова омиљена биљка припада једној врсти чије је порекло из Америке и Океаније. У ту врсту спада 39 биљака које су отровне. Већ у 16 веку, извесни државници, па и Ришеље у 17 веку, захтевају да се ограничи трговина дуваном. Касније, пошто се увидело да је то врло уносан артикал за продају, неки владари проглашавају монопол продаје у своју или државну корист.

Дуван су користили свештеници старих цивилизација пре проналаска Америке да би им верници падали у религиозни занос. Ово омамљујуће средство је биљка са два отровна и врло јака алкалоида: никотином и никотијанином. Пошто су последњих година добро проучени, више се не сумња у њихово отровно дејство. Познати научник Клод Бернар доказао је да три капи чистог никотина, убризгане у поткожну раницу једног пса осредње величине, сигурно наносе смрт. Да зец или мачка угине, довољна је шестина једне капи. Птица угине ако јој се преко кљуна превуче мала црта овим отровом а жаби је довољан стоти део једне капи. Снажан коњ угине за четири минута ако му се убризга осам капи никотина.

Са људима се слично дешава. Једна белгиска судска хроника из 1851 године каже да је у замку Битрмон, гроф Иполит де Бакарме лишио живота свог зета, Гистава Фигијеа помоћу дестилата дувана. Смрт је наступила тренутно. Том приликом, професору хемије у Бриселу Жану Сервелу Стасу дала се прилика да установи технику проналажења алкалоида, која је добила његово име и примењује се до наших дана.

Једно поподне у Паризу, је умро француски песник, Сатнеј у салону кнеза Кондеа, јер је пао као жртва неумесне шале. Њему су, наиме, ставили у кафу мало бурмута.

Никотин је опасан ако се унесе у тело и кроз кожу. Фебруара 1938, једна дуванска радница је пренета хитно у болницу и о концу је остала жива, јер јој је прснула у око кап (пет милиграма) никотинског етра. Један милиграм никотина изазива тровање које се изражава повећаним лучењем пљувачке. Два милиграма изазивају несвестицу.

Док се прва три столећа говорило против дувана без научних доказа, касније, уколико је наука напредовала, изношене су и чињенице. За последњих 25 година сабрано је више неоспорних података но за све раније векове. Посматрања извршена у болницама, клиникама и диспанзерима говоре да је дуван био узрок многобројним различитим обољењима од којих су људи патили. Кад се изврши анализа дуванског дима долази се до закључка да се он састоји од 84 састојка од којих су 30 са отровним а пет са канцерозним дејством.

Према статистичким подацима највише се пуши у Америци (3,600 килограма дувана годишње на једног пушача), затим у Белгији (2,400 килограма), у Француској (1,400 килограма), у Италији (850 грама) итд. Цени се да у Француској има 16 милиона пушача. Управа за индустриску производњу цигарета и палидрваца у Француској произведе годишње 40 милијарди цигарета. Кад би се те цигарете наставиле једна на другу добили бисмо двоструки низ између Земље и Месеца.

И док се битка против дувана наставља, пушачи као да су још постојани у својој наклоности према овој биљци. Једно је ипак сасвим сигурно: цигарете без никотина лагано и упорно настављају пут ка освајању нових „незаузетих области“.

Земља Индуса

Једно од три велика полуострва Јужне Азије, насељено Индусима, Португалци који су стигли у Индију крајем XVI века, назвали су

ХИНДУСТАН

Име је створено од две речи: санскритске Хинду — Индус и персиске стан — земља, држава; дакле Хиндустан — Земља Индуса.

☆

Град мира

Не огло рећи да назив „Град мира“ одгова,

ЈЕРУСАЛИМУ

Као и Берлин, тако је и Јерусалим после израелско-арапског рата 1948—49 подељен демаркационом линијом на два дела — од којих један припада Израелу а други Јордану. Јерусалим је град школа, музеја, научних института (познат је Оријентални институт), предузећа прехранбене и текстилне индустрије.

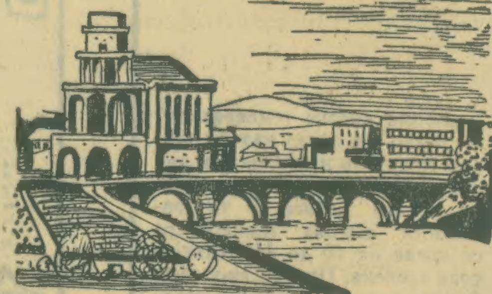
Котао

Баш тако се назива у преводу са татарског главни град Татарске АССР

КАЗАН

који лежи на левој обали Волге односно Кујбишевског вештачког језера. Има близу 700.000 становника, а познат је по својој тврђави — Казанском кремљу. На његовом универзитету студирали су В. И. Лењин, И. И. Лобачевски (чувени математичар) и познати писац Лав Николајевич Толстој. Име града је оправдано, јер он лежи у котлини.

☆

Бела река

Највећа река у НР Македонији

ВАРДАР

дугачка је 370 километара. Добила је име, изгледа, по албанској речи бардх — бели, бела, те би отуда реч Вардар значила „Бела река“. Сваке секунде, Вардар који је иначе сиромашан водом, односи из Југославије просечно 144 кубна метра воде у секунди. Лети је његово корито готово суво, па се у њему бели песак — отуда свакако и његово име.

ГРБОВИ Павла Витезовића

Павле Витезовић, хрватски песник, историчар, географ, писац многобројних књига на хрватском и латинском језику, бакрорезац и дипломата, слављен у своје време не само у свом народу него и далеко ван граница отаџбине — умро је као прогнаник у Бечу 1713 године иако је хрватско име прославио као нико пре њега, и напуштен од оних које је задужио. Умро је у оном истом свратишту „Код златног медведа", где је неколико година раније као заточеник боравио и злосрећни српски „деспот" Ђурађ Бранковић. Уствари, и један и други су само сањали о „великом Илирику", у коме би били уједињени сви јужнословенски народи.

Велики идеалиста

За своје време Витезовић је био велики идеалиста, а Бранковић промашени политичар, који се надао да ће наследити престо старих српских владара, нарочито деспота из последње српске средњовековне државе.

Оптужен од својих земљака за кривице које су му набачене Витезовић је прогнан из своје родне Хрватске. Нико није узимао у обзир његове велике заслуге које је као родољуб имао нити што је у својим научним списима приказао историју Хрватске. Па ни што је један од покретача хрватског културног живота који је за време великих ратова од 1683—1693 године настојао, као мало ко, да све стечено знање и све своје снаге уложи у обнову хрватске државе. Притом се заносио и плановима о словенству поносан што припада оним народима који се простиру од Јадранског Мора до неизмерних даљина Леденог Мора, Сибира, широм Европе до дубоко у Азију.

Почетком јануара 1652 године родио се у Сењу Павле Витезовић. Отац му је био немачког порекла (своје презиме Витезовић је извео од очевог „Ритер"), официр у Немачкој сењској посади, која се налазила у овом нашем древном приморском граду после прогонства ускока по унутрашњости Хрватске. Међутим, Сењ је и даље остао хрватски град и у њему се дубоко сачувала традиција на некадашње смеле и јуначке ускоке Хрвате и Србе, који су заједнички пружили отпор највећем словенском непријатељу на нашој обали Јадранског Мора — Млетачкој Републици.

Много је путовао

Основно школовање Павле је завршио у свом родном граду, потом у Загребу, Италији и другим земљама. Још као младић од двадесет година успоставио је везе са најистакнутијим људима у Хрватској и Словенији.

Чувени словеначки историчар и географ Валвазор који је својим научним делима прославио и себе и своју Словенију био је његов присан пријатељ па је Павле дуго времена провео радећи крај њега. Валвазор је творац монументалног дела „Слава Војводине Крањске" (1692) на коме је сарађивао и Витезовић не само као информатор за хрватске ствари, које је Валвазор забележио у свом делу, него и као цртач и бакрорезац. У многим стварима Валвазор је био учитељ тада још младом Витезовићу и потстицао га да и сам оригинално ствара, нарочито у области историје и географије своје земље. Међутим, Витезовић је већ као сарадник Валвазоров, а и раније, почео да пише песме на латинском језику и да прикупља грађу за своја историска дела. Поред тога, много је путовао јер га је интересовало све што се односило на Илирик, а тај појам је обухватао не само јужнословенске земље него и многе ван њихове области.

Широм света прослављен и као песник и историчар Витезовић је једнодушно изабран на саборима у Пожуну и Шопрону за посланика свог родног Сења да би бранио његова права од злоупотребе и немачког терора. Задатак на сабору обавио је са прилично успеха, што су му с дубоком захвалношћу признавали и његови суграђани. Витезовић је био и један од првих управника и руководилаца земаљске штампарије у Загребу и један од чланова комисије која је године 1699 имала да у области Лике одреди границе између Аустрије и Турске према Босни и Далмацији.

Наде и снови

За све то време Витезовић се бавио и писањем књижевних и историских дела на хрватском и латинском језику. У току рата против Турака (1683-1699) и сам је учествовао у бојним окршајима, нарочито против личких Турака, који су, као што и народна песма каже, били најжешћи. У својој „Хроници" коју је штампао у Загребу, сачувао је неколико бележака о котарском јунаку и витезу Стојану Јанковићу.

Тај велики рат Аустрије против Турака, завршен Карловачким миром (1699) — пробудио је у нашем народу који је већ неколико векова чамео у ропству, дубоку наду у ослобођење. Међутим, као последица неуспеха, иако су на страни Аустрије учествовали и Срби и Хрвати, Македонци, па и Бугари из оближњих области према Србији, Црногорци, Албанци и Грци из Епира — дошла је велика сеоба Срба из области старе српске државе.

Поред многих других, и Павле Витезовић се надао да ће овај рат успоставити нову велику јужнословенску државу, која би била саздана на старим историским традицијама.

Као историчар говорио је у својим делима на латинском језику о тој будућој држави. Сматрао је да у свим земљама што треба да буду ослобођене, живи један јединствени народ који говори истим језиком и припада једној словенској грани онога дебла коме нема краја ни на „последњим обалама Леденог Мора". Тај народ он је називао и илирским и словенским и хрватским, али увек без икакве задње мисли, чак и када је за српске земље говорио да у њима живе Хрвати, јер за њега између Срба и свих оних који говоре истим језиком као његови Сењани, није било разлике.

Дело које га је прославило

Око 1700 године Витезовић се нарочито прославио својом чувеном „Стематографијом", у којој су се налазиле слике грбова свих јужнословенских и словенских земаља и некадашњих држава. Већину њих он је преузео из „Историје словенских народа" коју је написао Дубровчанин Мавро Орбини и штампао је 1601 године. То је она књига коју је римски папа унео у списак забрањених књига, јер је славила словенске државе и владаре без обзира које су вере.

Известан број грбова Витезовић је сам измислио. Прво место заузима грб читавог Илирика (полумесец и шестокрака звезда) а одмах иза њега је грб царства Немањића (орао с две окруњене главе). Тако је њима дао посебан значај, сматрајући царство Немањића (Силнога Стефана) највећом славом целог Илирика, тојест свих Јужних Словена. Потом следе грбови 56 покрајина и области, које је Витезовић убрајао у „Велики Илирик". Сваки грб има своје објашњење у стиховима на латинском језику.

Прва српска књига отштампана у XVIII веку има такође назив „Стематографија". Њен аутор Христифор Жефаровић израдио ју је према истоименом Витезовићевом зборнику грбова, а стихове испод њих срочио је на рускословенском језику, тада књижевном. Жефаровић је на тај начин популарисао Витезовићев „Грбовник" међу Србима.

За прављење грбова нових држава на Балкану, које су стваране у прошлом веку ова књига је била једини извор. Према њој је тако настао грб тадашње Карловачке митрополије и Правитељствујућег совјета у Првом српском устанку и сви грбови који су били извезени и „моловани" на устаничким заставама. Грб кнежевине Србије 1835, — крст са четири огњила — уствари је преко Жефаровића узет из Витезовићеве „Стематографије". Из ње је узела свој грб и нова бугарска држава, а исто тако и Румунија.

УБУДУЋЕ...

Папир не служи само за паковање, писање и штампање новина и књига. Његова употреба је далеко разноврснија.

За време Другог светског рата америчка индустрија је произвела папир за географске карте преко кога је, како кажу, могао да пређе тенк а да га не подере, и киша да га не овлажи. Додавањем целулози различитих хемикалија, пластичних маса, гуме или стакла, папир је почео готово да не личи на себе.

Данас се у свету папир употребљава као заштита од снега, многи купачи се сунчају у дресовима начињеним од њега, други га употребљавају за тапетирање зидова или за превлачење намештаја. Неке врсте папира се уопште не прљају, друге уништавају инсекте, а све се више употребљава уместо линолеума.

Од њега се производе непромочиви стољњаци, салвете, убруси и друге врсте тканина. Папир све више замењује текстил. Прави се већ и рубље и одело од папира који је ојачан рајонским и најлонским влакнима. Машине лако „ткају" овакву материју — око 128 квадратних метара у минуту.

Индустрија производи папир који замењује сапун и воду: убруси од њега су натопљени течношћу за чишћење коже, па је довољно само обрисати њиме руке. Ово је нарочито практично за путнике у авиону, возу или болеснике.

Предузеће за друмски саобраћај у Мичигену направило је заштитне ограде од папира. Затегнут између стубова он спречава да снег завеје путеве. Папир направљен са додатком алуминијума може да поднесе и високе температуре. Употребљава се за замрзавање хране ,али се овакве конзерве могу брзо и загрејати. Произведено је такође и посуђе од папира које не може да изгори. Од сличног папира се праве и позоришне кулисе тако да је искључена могућност пожара.

Хемичари су направили папир који изгори али не оставља пепео. Произведена је и нова врста карбон-папира који се не разликује од садашњег али може сам да да седам копија.

Убудуће, тврде научници, неће бити потребан ниједан грам дрвета за производњу папира, јер ће се правити од разних отпадака, па и кромпира.

НАЈВИШИ ОБЛАКОДЕР У ЕВРОПИ

Ускоро ће у Милану бити довршен највиши европски облакодер. За његову изградњу утрошиће се 3.600 тона челика, 26 кубних метара бетона и 9.500 квадратних метара стакла. Зграда ће бити висока 127 метара, за 20 метара виша од чувене катедрале у Милану.

Борба за простор

Људском руком створена птица (авион) крчи себи пут кроз милионе других птица на Асеншен Острву у Јужном Атлантику. Тешко је борити се сваког дана са јатима птица за које ово острво претставља прави рај.

Главне планине

По келтској речи пен главна, добиле су назив највеће планине у Италији

АПЕНИНИ

Њихова дужина је 1.500 км, ширина око 100 км, а највиши врх, Корно, достиже висину од 2.914 м.

☆

Победоносни главни град

Највећи град Африке и главни град Уједињене Арапске Републике познат је само под скраћеним називом

КАИРО

Његово пуно име гласи: Миср-ал-Кахира што на арапском значи „Победоносни главни град". Арапи га чешће називају само првом речи — Миср, а Европљани последњом Кахира — Каиро. Град на десној обали Нила има преко 2,7 милиона становника, многе текстилне, дуванске, прехранбене и металообрађивачке индустрије, музеје, велику библиотеку и друге установе.

Велика вода

Једна од највећих река на Земљи протиче кроз Сибир, и зове се

ЈЕНИСЕЈ

Тунгуску реч „јеннеси" или „јоанеси" Руси су примили и преиначили у Јенисеј а њено значење је „Велика вода". Река заслужује ово име, јер ако се као њен извор усвоји извориште Ангаре (која протиче кроз Бајкалско Језеро) онда она достиже 5.940 км. Слив је 10 пута већи од територије наше земље. Сваке секунде он уноси у Северно Ледено Море по 17.400 м^3 воде, што је око 10 пута више него што Сава просечно даје Дунаву.

☆

Ледена земља

Тим именом назвао је око 870 године Норвежанин Флоке острво

ИСЛАНД

јер је у заливу у који је он упловио било веома много леда. Од 103.000 км^2 његове површине, под ледом се налази 13.400 км^2 Исланд је република чији становници (око 160.000) живе углавном од риболова, производње рибљег уља и конзерви.

НАЈДУЖЕ

Владавина Пепиа II из шесте египатске династије сматра се најдужом владавином која је забележена. Египтолози кажу да је он ступио на престо око 2566 године пре наше ере када му је било 6 година и владао је 91 годину. Треба затим поменути Луја XIV који је владао 72 године а на престо ступио као петогодишњи дечак.

ИНЖЕЊЕРА ЈЕ СВЕ ВИШЕ

Према вести једног белгиског месечног листа, током ове године у Совјетском Савезу ће завршити школовање око 90.000 инжењера. За исто време у САД ће дипломирати 35.000 њих. Исти лист јавља да се ове јесени у Сједињеним Државама Америке уписало за учење руског језика двапут више студената но прошле године.

ЛЕТЕЋА АМБУЛАНТА

Око три стотине пута годишње, безмало сваког дана, авион са лепо уређеном амбулантом у свом трупу, напушта узлетиште крај Ренфрева, недалеко од Глазгова, да би пренео са неког од острва шкотског архипелага по неког болесника. Ова амбулантна служба између раштрканих острва дуж обале ради непрекидно од 1945 године. Апарати су досад прелетели више од милион километара и пренели готово 5.000 болесника, а сваки лет претставља борбу са временским непогодама, као што су магла, олуја, кише и ветрови и са брзином која одлучује у спасавању болесника.

На први позив, дању или ноћу, авиони се одазивају. Лекар са острва чим је примио позив обавештава главну болницу и тражи слободан кревет уз објашњење о болести или узроку несреће. Истовремено се припрема кревет или сала за операције а затим зове аеродром. Аутомобил са две болничарке долази до амбулантног авиона а један службеник проверава апарате за вештачко дисање или друге уређаје.

Уколико временске прилике не дозвољавају да се авион спусти баш тамо одакле је позив дошао, болесника преносе чамцем до најближег места, а ако не, болесник се преноси авионом у најближу болницу.

Мада су становници ових острва сиромашни они се данас не плаше удаљености која их је дуго времена лишавала лекарске помоћи. Сваког тренутка један авион стоји спреман да би спасао некоме живот, макар пилот свој изложио опасности.

ГОДИНА БЕЗ ЛЕТА

Годином без лета сматра се 1816, јер је тада уместо врућине владала велика хладноћа на Британским Острвима, у Француској, Шпанији, Италији и Северној Америци и другим деловима света. Неки научници мисле да је узрок овоме била ерупција једног вулкана на Пацифику из кога су се огромне количине прашине дигле у више слојеве атмосфере и тиме створиле неку врсту дебелог зида између сунца и земље, што је ослабило јачину сунчевих зракова.

НАЈВЕЋИ ЧАСОВНИК

Завршена је израда највећег часовника на свету који ће бити монтиран у затвореној просторији. Бројчаник, чији пречник износи 4 и по метара, припада сату који је намењен хали Централне станице у Њујорку.

ПАС КЛАВИРСКИ ВИРТУОЗ

Најмањи и најмлађи светски клавирски „виртуоз" отпутовао је недавно из Хавра бродом „Либерте" на велику турнеју по САД, о трошку једне америчке телевизиске компаније у чијем ће студију 12 новембра приредити кратак концерт.

Случај не би био необичан да трогодишњи „уметник" који тек шест месеци свира на клавиру, није једно обично црно, кудраво кученце које се одазива на име „Тој". „Ученик" је Парижанке Албер Раси чији је деда чувени укротитељ лавова а она има шест лепих мрких кучића који су прворазредни скакачи и еквилибристи. Само је Тој прави уметник.

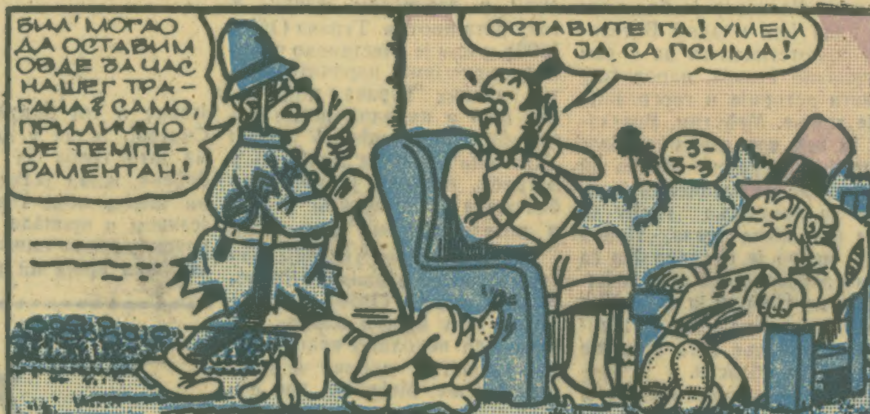
Тојева тачка за коју ће добити милион и по франака трајаће само минут и по и за то време он ће отсвирати чувену италијанску песму „О

соле мио". Пратиће га оркестар од 35 музичара.

Тој није одмах испољио свој музички дар. Прво је само бесомучно ударао шапама по диркама једног минијатурног клавира што га је веома увесељавало јер је сваки ударац био праћен веселим звоњењем једног звонцета. Газдарица је псу показивала које дирке треба да удари и тако је он временом запамтио „арију" коју сада с лакоћом изводи. Тој свира на клавиру који има 15 дирки и зна више од десет разних композиција. Тако је објављено у француској штампи.

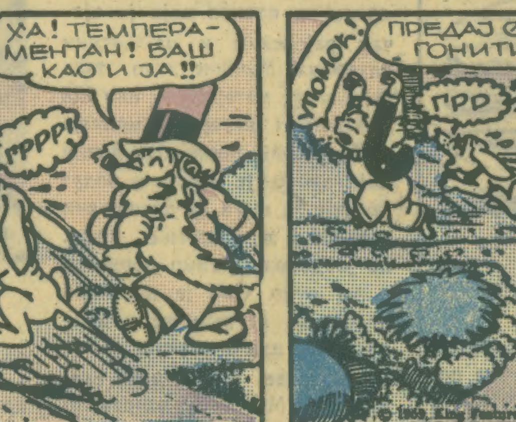

КРОЗ ИГРУ...

Као и друге државе, тако и Француска има своју ватрогасну организацију. У градовима испод 35.000 становника не постоје професионални ватрогасци, већ се они удружују на добровољној основи из разних професија.

У месту Долу у Француској, да би подмладио своју ватрогасну чету капетан Морисон је створио „најмлађу групу ватрогасаца". Од 40 дечака најмлађи има 6, а најстарији 16 година. Одговоран за ову групу после капетана је тринаестогодишњи дечак — син једног ватрогасца. За воланом црвених ватрогасних кола са пумпом и осталом опремом, седи, сав поносан, дечак од 12 година. Иако овај „шофер" још нема дозволу за вожњу, јер нема пуних 18 година, он ипак вози кола, али само за време парада.

У целој овој ствари је најважније то што нико од дечака не може остати у чети ако је слаб ученик. А пошто сваки од њих жели да остане они се утркују у учењу.

До своје 16 године ниједан дечак нема права да учествује у гашењу пожара, већ само после, при рашчишћавању терена када је он угашен.

После сваког пожара капетан Морисон одржи дечацима предавање указујући на све згоде и незгоде које је имала ватрогасна екипа док је пожар беснео. Своје предавање обично завршава речима: „Још мало морате причекати да се поиграте ватром".

Лутке које играју

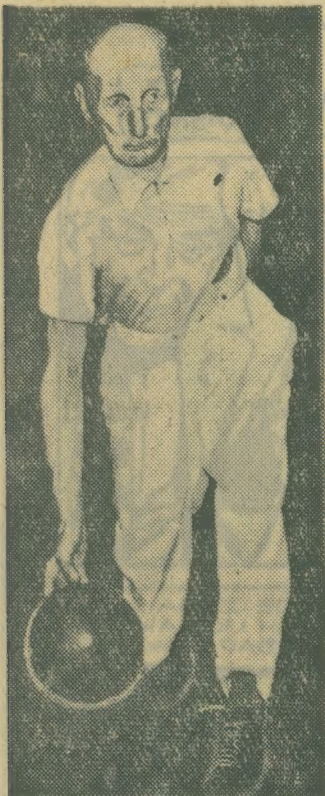
Досад су лутке само ходале, а сад већ могу кад се навије федер, и живо да играју. Лутке су високе 20 сантиметара и обучене у шкотску ношњу.

ЈОШ 15 ПЛЕМЕНА ДИВЉИХ НАРОДА

Према научним подацима сада на свету живи још свега 15 племена дивљих народа, на најнижем ступњу културе као преисториски људи. Иако се они међу собом разликују етнички постоје и сличности у породичним, социјалним и политичким схватањима.

НАЈСТАРИЈИ СПОРТИСТА

Најстарији спортиста света данас је вероватно 83-огодишњи Швеђанин Филип Вислинг из Хелсинборга. Сваке недеље

он се може наћи на куглању јер активно учествује у такмичењима.

МОГЛА БИ ДА...:

Од телефонских и телеграфских жица уграђених у Емпајер стејт билдинг могла би да се спроведе шестострука линија између две најудаљеније тачке наше земље. Сматра се да је у ову зграду уграђено око 6 милиона метара жице.

ШИМПАНЗА МАРИО

Одмах по рођењу мали шимпанза Марио постао је љубимац посетилаца зоолошког врта у Лондону. Ових дана свечано је прослављен и његов први рођендан. Пошто његови

симпатизери знају да много воли слаткише послали су му једну торту са свећицом. Управа врта спремила је око 15 килограма колача да би ова „свечаност“ била што лепша. Позвани су на прославу сви чувари и Мариови суседи-мајмуни.

Треба ли спавати поред отвореног прозора?

На ово питање један амерички специјалиста за уво, нос и грло одговара супротно ономе што би помислила већина наших читалаца. „Свакако не!“ — каже доктор Цервис, први стручњак који је устао против старог хигијенског правила. А до тог закључка је дошао захваљујући двојици гимназиста који су рођени на селу.

Пре извесног времена директор једне школе позвао је овог познатог специјалисту да реши проблем обољења кијавице услед којег је велики број ученика отсуствовао од предавања. Као што су и њега самог учили у детињству, наредио је ђацима да спавају при широм отвореним прозорима. Рекао им је да то чине и у току зиме, јер ће на тај начин очеличити свој организам. И, док су га сви послушали, двојица њих, синови фармера, рекли су да то неће учинити. Кад их је изненађени лекар упитао за узрок, они су дали необичан одговор:

— Зато што ни кокошке тако не раде.

— Какве везе имају отворени прозори са кокошкама? — зачудио се лекар.

— Боље ће бити, — рекао је један од њих — да ви нама објасните зашто кокошка, пре спавања, загњури главу под крило?

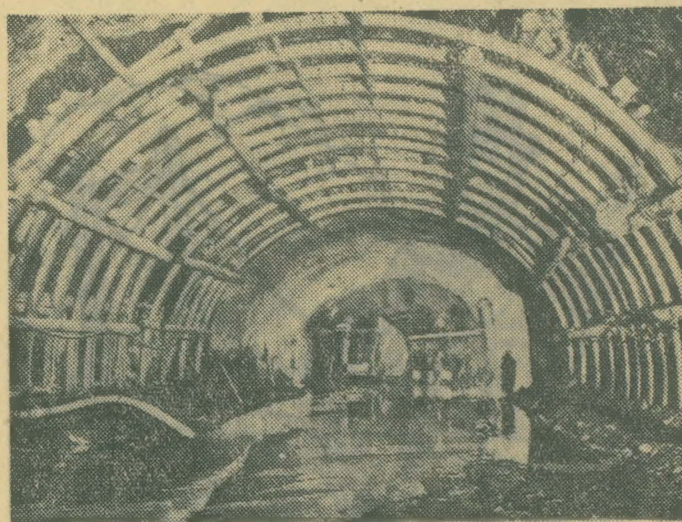
До тог дана доктор Цервис није никад размишљао зашто кокошке тако спавају, али је убрзо нашао разлог: зато што желе да удишу само загрејан ваздух. Идући за том мишљу открио је да и друге животиње поступају на сличан начин. Лисица, која спава незаклоњена, увек ставља реп пре

ко губице. Чопори коња, чим почну хладни дани, сакупљају се пред спавање у гомилу и главу окрећу ка средини, да би удисали ваздух који су угрејали својим телом. Лекар је онда закључио: ако се животиње старају да у сну не изложе грло хладном ваздуху, по чему је човек отпорнији од њих?

Доктор Цервис је спровео анкету међу 500 радника која му је открила да сви они чији су родитељи, или су и они сами донедавно живели на селу, заштићују грло. Међу анкетиранима било је људи из 14 неамеричких држава који су сачували обичаје из својих родних крајева. Наравно, међу њима је било и оних који су редовно спавали крај отвореног прозора, али су баш они најчешће побољевали од кијавице.

Лекар је на крају закључио да хладан ваздух за време спавања онеспособљава наша средства за одбрану од назеба. Зато саветује да свако пре спавања попије неки топао напитак или да двадесетак минута држи ноге у топлој води али да му она захвати и чланке. Ако се тако поступа, тврди овај лекар, наш ће организам да створи већу количину потребне киселине која ће нас учинити отпорним према разним болестима.

ПРВИ КИЛОМЕТАР ИСПОД МОН БЛАНА

Радови на пробијању тунела испод Мон Блана напредују. Са италијанске стране избушено је већ више од једног километра, али са француске иде нешто спорије. Још на почетку суочило се са тешкоћама због кртости стена тако да је досад избушено свега неколико стотина метара. На слици се виде металне арматуре постављене као осигурачи.

ПЛАМЕН СВЕЋЕ СА ОТСТОЈАЊА ОД 250 МИЉА

Начињена је електронска цев која „види“ цепање атома исто толико добро као што види и веома удаљене звезде. Та цев, пошто пропусти светлост кроз спољни отвор, повећава је за 3.000 пута и, тако повећану, прихвата на флуоресцентну позадину која се налази на супротној страни. Стручњаци кажу да, кад би се четири овакве цеви наставиле једна на другу, могао би да се види пламен свеће удаљене 250 миља.

ПОСЕТА КУЋИ — ЦИПЕЛИ

Тек што су Ески и доктор Дикери напустили кућу, зачуло се громко: Банг! — и један метак просвирао је докторов шешир. То је пуцала бака — постала је врло опрезна — која се враћала кући.

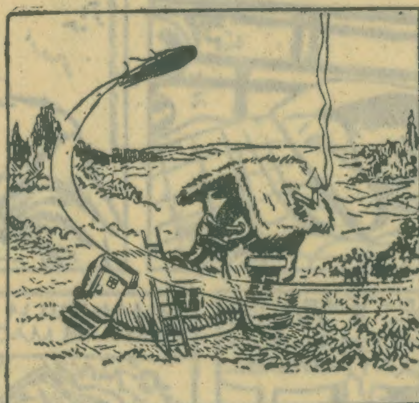
— Провалници! — повикала је она. — Лопови! Крадете од сироте, усамљене старице! — Госпођо! — рече доктор. — Извињавамо се што смо непозвани ушли у ваш дом, али ми нисмо крали, видећете!

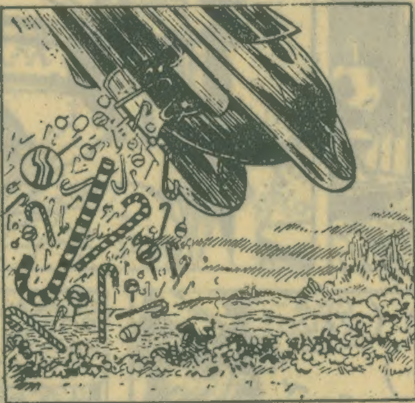
Ески и доктор показали су баки њен пун орман. Разнежена старица бризнула је у плач. — Опростите ми! — јецала је. — Кажите ми, како да вам се захвалим за вашу доброту и ваше дивне поклоне?

— Покажите нам пут до куће-ципеле у којој живи Стара Жена са својом децом, — замолио је доктор. — То ћу учинити с великим задовољством, пријатељи — рече бака бришући сузе и испраћајући их.

Кренувши правцем који им је бака показала, Ески и доктор нашли су се убрзо изнад једне необичне колибе која је изгледала као каква ципела — што је уствари некад и била: ципела једног џина.

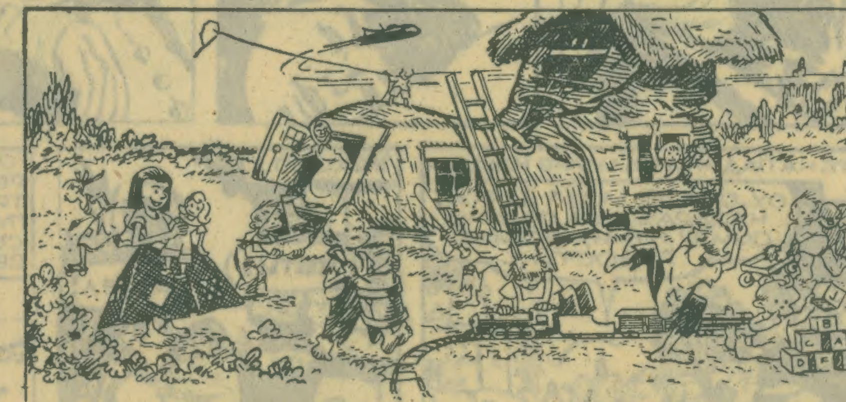

— Да се не спуштамо! — предложи Ески. — Него да им бацимо поклоне и одлетимо, тако да нас деца Старе Жене Која Живи у Ципели не виде. Онда ће поверовати да им је поклоне донео Деда Мраз лично!

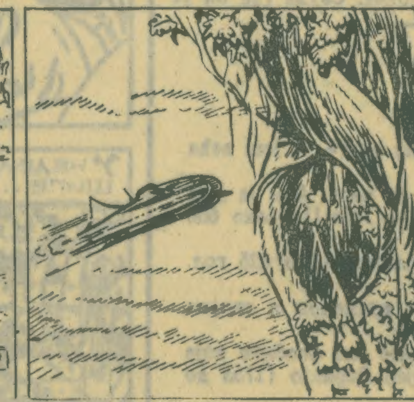

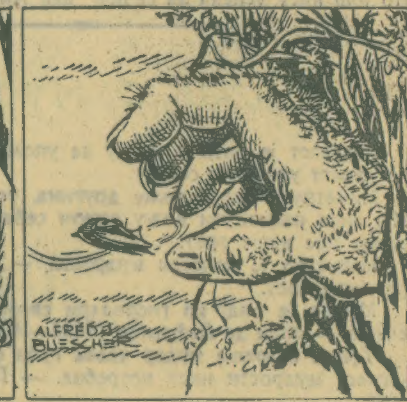
Доктор Дикери преузео је управљање санкама док је Ески отворио капак. Најпре су свуда око куће-ципеле разбацали слаткише: лилихипе, бонбоне, чоколаде које су падале као киша. Затим су на ред дошли поклони — разне играчке. Падобраном су спустили ломљиве играчке као и велику новогодишњу јелку пуну разнобојних свећица. Био је то заиста леп и необичан призор: небо пуно играчака.

Кад су се атомске санке удаљиле и један облак их сакрио од погледа са земље, Ески и доктор Дикери су се осврнули. Од онога што су видели срца су им радосно закуцала. Небројена деца Старе Жене истрчала су из своје трошне куће и дограбила играчке које су биле разбацане свуда унаоколо. Новогодишње весеље ушло је најзад и у њихову кућу. Ески и доктор су такође срећни — испунили су свој задатак.

— А сад право кући! — рече доктор. — Морамо пожурити да бисмо стигли пре него што Деда Мраз крене на своје велико путовање! Али, изненада се пред њима појавила огромна стабљика пасуља.

Ески је, да би избегао судар, покушао да окрене управљач. Али, баш у тренутку кад су санке окренуле, из огромне стабљике појавила се страшна космата рука и зграбила Ескијев ваздушни брод.

ШАТОРИ, БАРАКЕ...

Године 1845, неки мали човек дошао је на обалу Америчке Реке да нађе место за воденицу свог господара г. Сутера. Одједном, човек се сагао и почео напрегнуто да посматра песак на обали. Затим, као избезумљен, почео је да копа.

Лађе су загушиле пристаниште

Четири недеље после тога на обали је било већ десетину шатора, а годину дана касније све дрвеће је оборено и уместо њега изграђене бараке. Огњишта су се димила на обали и стално су пристизали нови људи — на стотине, хиљаде, који су, одмах по доласку, почели да рију по песку. Три године доцније овде је већ постојала варош са 30.000 становника, са четири цркве, позориштем и берзом. Тако је постао Сан Франциско!

У децембру 1849, у заливу испред града, стајало је 300 укотвљених трговачких бродова. Лађе су загушиле читаво пристаниште. А зашто?

Сви морнари побегли су са тих лађа, да би на обалама Америчке Реке копали злато, па су чак и капетани почели да остављају лађе да би обезбедили за себе бар неко још незаузето месташце у „златном песку". Цела обала као да је излудела, а Сан Франциско (Фриск, како га кратко зову Американци) врвео је као пчелињак. Кочије, кола, колица, све је то јурило, мешало се и гурало по улицама где је блато било до чланака. Тротоари су били од дрвета. А ту су се већ дизале врло лепе зграде, са многим коначиштима, и многим рекламама — трговина је била у пуном цветању: једна лопата стајала је 20 долара, вунено ћебе 40 долара, а секира се плаћала готово сувим златом.

Злато? Било га је много. У кафанама су се ориле музике и чуо звек сувог злата, људи су се забављали и певали. То је био град злата, среће, брзог богаћења. Ту су живели милионари у дрвеним кућицама, пошто још нису успели да се преселе у достојније апартмане. Ту су се оручили људи свих боја и језика из свих делова света, па, разуме се, ту је било и пробисвета, људи мрачне прошлости и преке нарави. Једном приликом подметнут је пожар који је уништио 2.000 кућа!

— То је већ преко сваке мере! — рекли су грађани Фриска и образовали грађанску заштиту и ватрогасну организацију. На једној седници ова власт је решила да се примене строге мере против свих преступника. То се показало као ефикасно и кад је, неколико година доцније, у град ушао гувернер, односи су већ били учвршћени, ред и поредак је владао.

У таквој смеши људи...

Тада је Сан Франциско био већ варош са преко 100.000 становника. Живот у овом „бисеру Пацифика", како су неки називали ову преко ноћи насталу варош, и даље је остао врло груб, а лична и имовинска безбедност минималне. Промене у личном животу биле су велике — зачас се догађало да се онај ко је данас имао дванаест кућа, сутра покрива новинама. У граду је било на хиљаде нових милионара и, исто тако, на хиљаде пропалих богаташа.

У таквој смеши појавили су се људи разних прохтева.

Један од најчудноватијих био је Вили Кумс који је веровао да је ништа мање него главом Вашингтон. Носио је неку чудну мешавину униформе из доба рата за независност, а чим би сео за сто у кафани, вадио је из џепа прљаву и изгужвану географску карту и почињао, на опште весеље, да „објашњава" људима како је „водио" поједине битке. Кафаница је притом била његов главни стан.

Понекад је јахао на бициклу

Било је још много оваквих и сличних људи, које је живот избацио на обалу, али је најоригиналнији и најпопуларнији међу њима био „Нортон I", цар Америке. Свуда где би се појавио, свет га је дирао смејао му се али се и забављао на његов рачун. Сви су га ословљавали са „ваше величанство". Терали су с њим шегу, подваљивали му, али био је свима симпатичан, јер је имао неколико сасвим згодних и неопасних идеја.

Нортон је, например, „заступао мишљење" да Америка треба да се уједини у једну државу. Као пропали велики трговац, он је и психички био пропао, па је сам себе у новинама, 17 септембра 1859 године, прогласио за „цара Америке". Затражио је да му поданици плаћају порез. Још се ни данас не зна да ли је Нортон био лудак или само шерет-будала који је људима лиферовао свакојаке шале, а они њему — доларе. Јер за врло кратко време он је постао најпопуларнија личност на читавој обали Запада.

Био је одевен у једну стару генералску униформу са златним еполетама, са црвеном лентом, а на глави је носио цилиндар. Поред тога, имао је о боку и сабљу и — кишобран. Понекад би се провезао улицама Фриска на бициклу.

Сви су му се смејали

Редакције листова су се бориле да добију његове „указе" који су за све грађане, док су пили јутарњу кафу, претстављали најомиљенију лектиру. Човек је имао духа и умео је да загреје своје суграђане на један умешан начин. Листови су на првим местима јављали сваку појединост о његовом кретању и раду. Свуда у вароши имао је све бесплатно — бадава се возио железницом, колима и бродовима, а градска општина плаћала му је трошкове око „репрезентације и његове униформе". Чак је издавао и своје облигације на износ од 50 центи.

У то време дошла је у Сан Франциско жена поларног истраживача Френклина. Била је без средстава, а требало је организовати експедицију која би трагала за њеним несталим мужем. Нортон је употребио сву своју популарност и помогао очајној жени.

Штап који је био прогласио за своје жезло, служио му је, са годинама, све више да се њиме поштапа. И, 8 јануара 1880, док је стајао на једном углу улице, одједном се срушио. Капља га је убила и цели Фриско га је оплакивао. Сви листови донели су некрологе. У његовој заоставштини нашли су још неколико необјављених „указа", 5.50 долара и пакет безвредних акција.

Највећи његов сан био је да сагради мост између Фриска и Окленда. Шездесет година свет се смејао овом његовом плану као чистој фантазији. Међутим, 1936 године тај мост је био довршен и предат саобраћају.

ДИЗАЧ ТЕРЕТА?

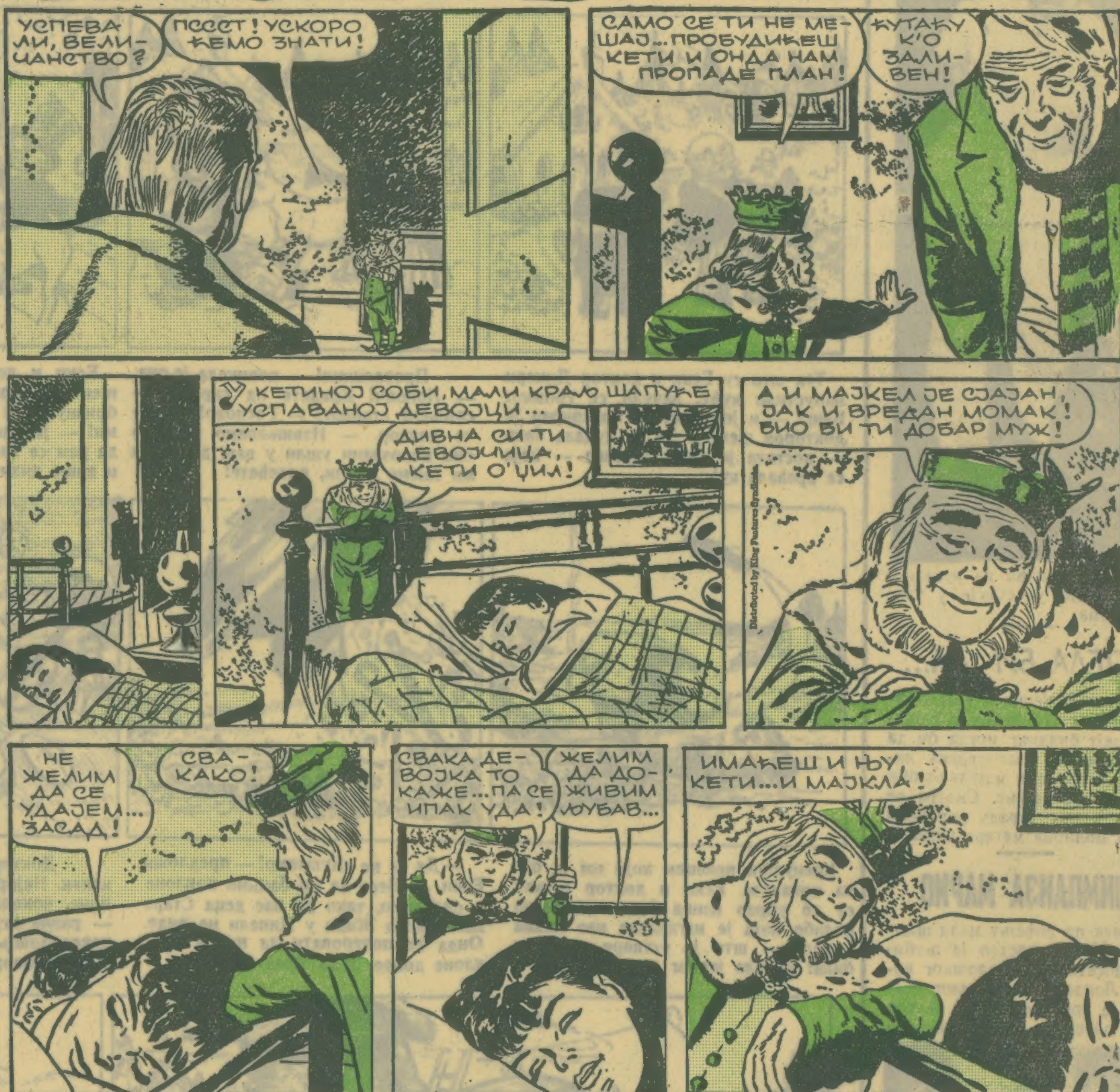

Не. На слици је један Грк с веома лаким товаром, џиновским сунђерима које је извадио из Јегејског Мора. Грци су иначе познати као изврсни ловци на сунђере.

Нису ни знали...

Енглески владар Хенри VIII подигао је поново једну од најлепших грађевина која је била сазидана за време Тјудора. Да би је што лепше украсио, позвао је највеће италијанске и француске уметнике. И у току 16 и 17 столећа сматрана је као најлепша зграда у Великој Британији. Међутим, при крају 17 столећа дворац је срушила енглеска контеса Каслиејн, кад је постала власник овог имања.

Пре 21 годину ту је отворен јавни парк познат под именом „Намсач-парк". Много хиљада деце и одраслих шетало је његовим стазама а нису знали да се под њиховим ногама налазе темељи некад најлепше грађевине у Енглеској. У нади да ће бар још нешто затећи од старих украса на зидовима подземних просторија, енглески стручњаци недавно су почели ископавање темеља срушеног дворца.

Мисли о мудрости

Мудрост је бити у стању да упознаш друге. А још већа је мудрост упознати себе.

Наметнути своју вољу другима, то је сила. Али је још већа сила наметнути вољу самом себи. — Лао Це (око 600 година пре наше ере).

Искуство је почетак мудрости. — Алеман (око 625 год. пре наше ере).

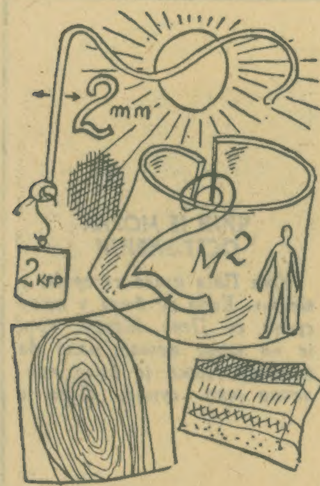
Мудар је онај ко господари својим временом и својим речима. — Жан де Лафонтен (1622—1695).

Током старења мудар човек губи само оне особине које његовој мудрости нису потребне. — Пјер Верnијо (1753 до 1803).

ТАЧАН ЧАСОВНИК

Група научника поставиће у лабораторији за истраживања при аустралиској пошти нови часовник који ће за 25 година заостајати или ићи напред само за једну секунду. У току дана он може да „погреши" само за десетохиљадити део секунде.

Да ли знате?

ЗНАТЕ ЛИ СВЕ О КОЖИ?

Кожа је потпуни заштитни омотач тела који је прекинут само на природним отворима органа за дисање, варење и других, где се наставља слузницом. Значај коже је многостран. Она има прво улогу чула, затим штити унутрашње органе од повреда како механичких, тако биолошких, топлотних и хемиских. Кожа је такође врло важна за регулисање телесне топлоте — ширењем и скупљањем крвних капилара у њој. Преко ње испарава зној а помаже и излучивању кроз бубреге материја штетних по организам.

Сматра се да површина коже износи од 1—2 квадратна метра и она је релативно већа код нижих него код виших особа. Дебљина коже зависи од расе, јединке а и код истих врста од предела у којима живе. Најтања кожа је на очним капцима, а дебела је на длану, табанима, задњој страни врата и на потиљку. На удовима је увек тања са унутрашње, но са спољне стране и варира од ½ до 4 милиметра (на длану и табанима је 3 милиметра а на потиљку 4 милиметра).

Кожа има велику отпорност. Тако трака коже широка 2 милиметра може да носи 2 килограма а од 10 милиметара и свих 8—10 килограма тежине. Боја коже зависи од старости, расе и од географске ширине на којој особа живи. Новорођенче има ружичасту кожу, код детета је она бела а код старијих жућкаста. Неки предели коже су природно мрки. На покривеним деловима тела она је светлије боје него на непокривеним. Испитујући боје коже код разних раса, Брока их је пронашао 34. Познато је да под утицајем сунца — она тамни, док код албиниста, оних који немају довољно пигмента, она на сунцу постаје црвена.

Површина коже је рапава. На њој се разликују гребени, олуци и поре. Стални гребени су на длану и прстима, а и када се кожа „најежи". Нарочито важни гребени су на јагодицама прстију и чине специјалне кривуље карактеристичне само за то лице. Захваљујући томе може се утврдити идентитет особе што је од великог значаја за судску медицину и криминалистику. Кожа је састављена из неколико слојева од којих су главни покожица и крзно. У кожи постоје и изданци длака, лојних и знојних жлезда, као и ноктију, канџи и копита.

Нема у музеју ...

У Музеју америчких Индијанаца не постоји ниједан податак о томе да су Индијанци било када користили топове у борбама против белаца, нити да су желели да их заробљавају. Истина, дешавало се да су Индијанци приликом освајања појединих утврђења окретали освојене топове против белаца, али нису одвлачили њих, већ су односили само барут за прављење пушчаних метака.

РЕДАК »ВЕТЕРАН ВАЗДУХА«

Стара Парижанка Жистина Бербежје први пут је пре неколико година путовала авионом у Абижан да тамо са унуцима прослави свој 94 рођендан. Летење јој се толико допало да је отада користила сваку прилику да путује авионом. Када се недавно опет вратила из Абижана та живахна старица је напунила сто часова летења. При изласку из авиона на аеродрому Орли чекало ју је изненађење — добила је одликовање „Игла ветерана ваздуха". За тих сто часова превалила је 43.000 километара.

Микроби су веома отпорни

Кад су физичари у Лос Аламосу ставили воду којом се расхлађује нуклеарни реактор под стакло микроскопа, видели су да у њој има живих микроба. Вест је дочекана с великим изненађењем и одмах је узета нова количина такве воде ради подробнијег испитивања. Тада је установљено да и поред живота у непосредној близини убитачног дејства нуклеарног реактора, на литар воде живи око четири милијарде микроба. Да би могли да опстану у таквој средини они су се преобразили у извесном смислу и постали отпорни на атомско зрачење. Чак и у зони која је смртоносна по човека микроби су се размножили. До тог тренутка ниједан биолог није претпостављао да је живот под таквим условима могућан, а ново откриће донеће нове претпоставке о могућности живота ван наше планете.

Ткиво краве у лечењу опекотина

Руски научници су постигли успех у лечењу опекотина једним јевтиним и простим методом. Ткиво трбушне марамице краве знатно убрзава излечење опекотина другог и трећег степена.

Шестогодишњи експерименти са животињама и клинички опити на 740 болесника, показали су да глатка и прозрачна трбушна марамица ствара повољне услове за регенерацију изгорелог ткива.

Професори Кохлов и Силијев са Медицинског института Караганди тврде да се помоћу њих смањује плазморекса, распадање црвених крвних зрнаца, а такође губитак воде до чега долази после опекотина.

МАЈМУНИ НА ЦЕНИ

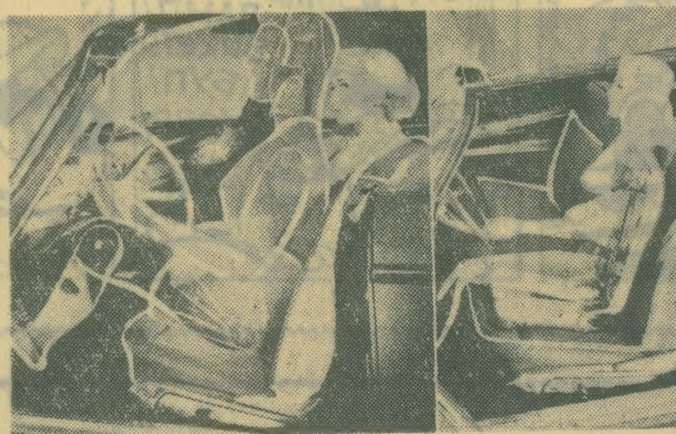
У медицини се чине велики напори да се пронађу лекови за успешну борбу против многих болести и епидемија. Али пре него што се лекови и инјекције почну употребљавати, неопходно је утврдити њихово стварно деловање. Најчешће се мајмуни користе у овим огледима или за добијање серума јер њихов организам реагује слично човековом.

Због оволиког интересовања за мајмуне, неке азиске и афричке земље развиле су обимне извозне послове. У експорту мајмуна нарочито се истиче Индија која је најважнији снабдевач медицинских установа у САД где је за последњих неколико година увоз мајмуна од 30.000 нарастао готово на 300.000.

Цена једног мајмуна је око 50 долара, па је разумљиво што су многе земље заинтересоване извозом ових животиња којима човечанство има да захвали за изналажење лекова, као што је Салкова вакцина.

Мајмуни су веома осетљиве животиње и тешко подносе далека путовања. Зато се њиховом транспорту посвећује велика пажња па је недавно 50 најпознатијих америчких медицинских стручњака разматрало овај проблем. Услед слабих услова приликом превоза угине и до 40% ових драгоцених животиња. Да би се смањила смртност, уведени су посебни авиони и у њима специјална нега. Приликом пута они добијају витамине, заслађени кромпир, банане и друго поврће да би им организам био отпорнији. Примају и инјекције пеницилина као предохрану. Када стигну у САД бивају клинички прегледани да би се установило њихово здравствено стање. После тога проводе у карантину три недеље, па тек онда их одводе у медицинске установе.

Захваљујући овим мерама смртност мајмуна је сведена на 6%. Наука ће из године у годину имати све веће потребе за њима, али не постоји опасност да њих неће бити довољно. Само у Индији, како се рачуна, има их готово десет милиона.

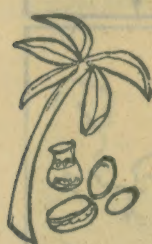

ПЛАСТИЧНИ ВОЗАЧ

Фирма Крајслер ради повећања конфора у колима саградила је пластичног човека у жељи да би конструкторима показали какво треба да буде седиште, како да се постави предње стакло, ручице и остало.

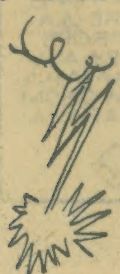

... крупно семе палме тагуе, која расте у тропским областима Америке, постаје временом тврдо као кост, тако да се од њега могу правити разни предмети. Због тога ово семе називају „биљна слонова кост".

... врста кокоши која се код нас зове бисерка или мисирка пореклом је из Африке, са Гијена и Мадагаскара, где се и данас налази неприпитомљена.

... од грома највише страдају становници Јужне Африке јер их често невреме затекне на отвореним пољима где нема никаквог заклона.

... од свих дивљих животиња хијена има најаче вилице тако да може да здроби кости које су недоступне осталим зверима.

... за један дан човек изговори просечно до 18.000 речи. Статистичари су израчунали да за две и по године човек изговори онолико речи колико је Гете написао у својим делима: седам милиона.

... неки номадски народи сматрају месо јежа за велику посластицу.

... употребу покретних сликаних кулиса увео је, око 1620 године, позоришни сценограф Алеоти.

... лубеница је пореклом из степа тропске Африке.

... да би птица-тркачица ему достигла свој пуни узраст потребно је да протекну пуне две године.

... украсна биљка камелија припада истој биљној породици којој и чај.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МАЛИ РАЧУНЏИЈА

Миле има две године више од свог брата Перице. Кад се саберу њихове године добије се 14. Колико година има Миле, а колико Перица?

(Перица има 6, а Миле 8 година).

✦

Један пуж пење се уз мотку високу 4 метра. Преко дана се попне за један метар, а преко ноћи задрема и склизне пола метра низ мотку. За колико ће се дана пуж попети до врха мотке?

(За 8 дана).

ЧИЧ КО МОЖЕ

Јастучић за игле окачи о зид у својој висини па онда реци друговима:

— Ко може шиваћу иглу да баци као стрелу и да се она забоде у јастуче?

Сви ће покушати али нико неће успети, јер игла никад не удара врхом у јастуче.

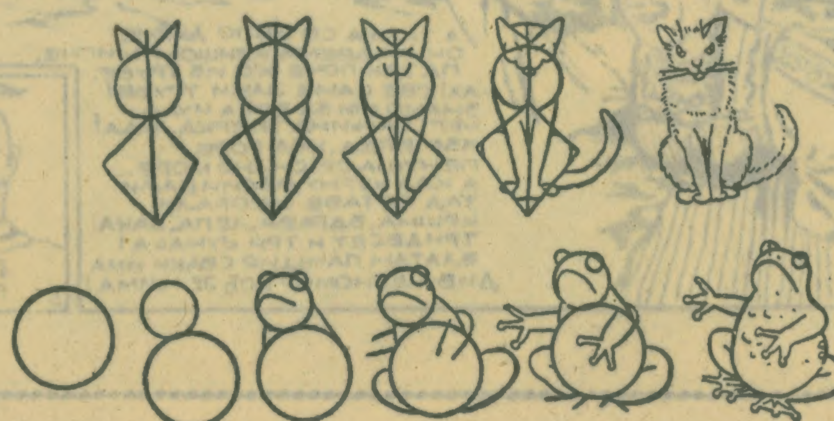
Кад дође ред на тебе, ти удени подужи конац у иглу, па онда је баци као стрелу — и игла ће се забости у јастуче.

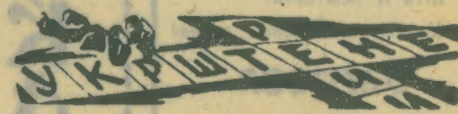

Загонетни кружићи

Имате 56 кружића са 56 слова. Ако се потрудите па их повежете како је то цртицама показано добићете имена 28 југословенских река.

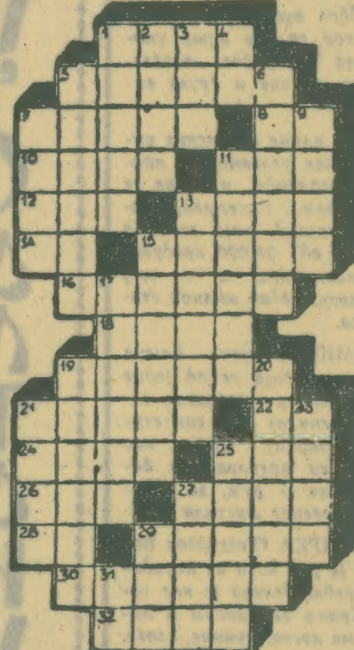
ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

Водоравно: 1) пристаниште у Француској; 5) град у Француској Гијани; 7) град у Северозападној Африци; 8) негација; 10) аутор драме „Путник без пртљага"; 11) поклон; 12) личност из индиског спева „Махабхарата"; 13) недостатак; 14) предлог; 15) непчани глас; 16) старогрчки сликар; 18) мера за хартију; 19) енглески државник (18 в); 21) рола; 22) слово латинице; 24) немачки композитор (19 в); 25) орган чула слуха; 26) узвик; 27) једноцифрен број; 28) хемиски знак за радијум; 29) једна електрода; 30) град у Италији; 32) град у Мађарској.

Усправно: 1) главни град Авганистана; 2) врста мајмуна; 3) кретање кроз ваздух; 4) слово латинице; 5) држава у Северној Америци; 6) јужно воће; 7) превремено; 9) назив за државу у приватном праву; 11) прилог за место; 13) споредни производ при фабрикацији шећера; 15) најужи део залива Боке Которске; 17) град у Италији; 19) припадник једног германског племена; 20) једна од САД; 21) део коњске опреме; 23) река у Француској; 25) наша река; 27) показна заменица; 29) страно женско име; 31) река у Сибиру.

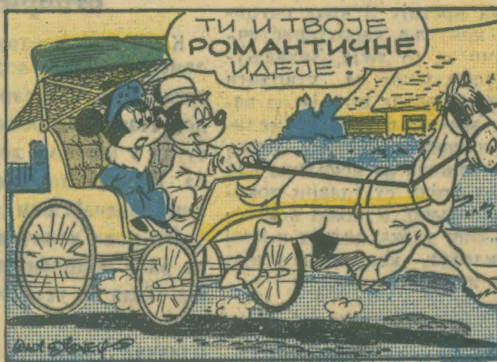
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) бром; 5) баобаб; 7) Карл; 8) кос; 10) оркан; 12) рп; 13) анал; 15) ал, 17) Дрина; 19) бас; 21) отет; 22) Скадар; 24) стар; 25) роб; 27) талон; 29) на; 30) амам; 32) ир; 34) арара; 36) пат; 38) врат; 39) боракс; 41) рола.

Усправно: 1) барка; 2) Роланд; 3) Об; 4) мак; 5) Бар; 6) Бор; 7) Кораб; 9) страт; 11) народ; 14) литар; 16) ласта; 18) Нерон; 20) скала; 23) арома; 24) стрип; 26) Банат; 28) нарвал; 31) марка; 33) Раб; 35) Рас; 37) тор; 40) ро.

ЧИЈИ ЈЕ МОЗАК ОСЕТЉИВИЈИ

Ујка Паја извео сестриће у шетњу. Када су били у пољу срели су Перу Ждеру, који је на коњу изишао мало да прошета. Како је било прилично јако сунце, Пера је коњу ставио на главу капицу од сламе, а сам, пошто је пазио на моду, био је гологлав.

— Пази, ујка Пајо, — узвикнуо је Раја — чика Ждерин коњ има осетљивији мозак него чика.

ШТА БИ МИЛИОНАР РАДИО

Прегонили се Шиља и Хорације шта би ко радио када би имао један милион.

— Лепо, Шиљо, шта би радио када би имао у готовом милион као неки милионар?

— То није занимљиво, — одговорио је брзо Шиља. — Занимљивије је шта би радио један милионар када би одједном имао само моје приходе.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Кад је конструисан Дизел-мотор?

Ко су Еве?

Од чега се добија кармин?

Шта је лештарка?

Колико тежи једна либра?

ОДГОВОР:

ДИЗЕЛ-МОТОР конструисан је 1893 године, а име је добио по свом проналазачу немачком инжењеру Рудолфу Дизелу. Због економичности овај мотор се све више употребљава за бродове, возове, камионе, авионе и друга возила.

ЕВЕ су племе суданских црнаца. Живе углавном у приморју Тоголанда и баве се сточарством. Насељавају област Евеланд, која заузима простор од 26.000 квадратних километара, а на њој живи преко један милион становника.

КАРМИН, црвено бојена материја, добија се од једне врсте сушених штитастих ваши (кошенила) или синтетички (ализарин). Служи као козметички препарат за бојење усана — руж, за справљање црвеног мастила итд.

ЛЕШТАРКА (Tetrastes bonasia) је род кока из породице тетреба. Велика је као голуб. Храни се плодом и пупољцима леске, купине, глога. Највише их има у Словенији, Босни и Славонији.

ЛИБРА је мера за тежину: у Шпанији 460 грама, у Португалији 344, а у Латинској Америци 350—500 грама.

Бајка о цару Салтану

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд. Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31 — Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају